

[167]

השני, עלה רש (דברים א כא) מורשה קהלה
 יעקב (שם לג ד) ודורישני עונות נעורי (איוב יג כו)'
 השלישי, ואת ארצו החל רש (דברים ב כד)
 מוריש אותם מפניך (שם יח יב) והוריש ה' (שם
 יא כג) להוריש גוים גדלים ועצמים (שם ד לח)
 ואם לא תורישו את יושבי הארץ (במדב' לג נה)'
 הרביעי, כרשיין כורש (עזרא ג ז) כמגורת
 וארשת שפתיו (תהלים כא ג) שטו)'
רשום י וכתבא דנה רשים (דניאל ה כד) הלא
 אסר רשמת (שם ו יג) כמו חותם'
רשעו י מתחלק לב' ענינים: האחד, והרשיעו
 את הרשע (דברים כה א) מקום המשפט שמה
 הרשע (קהלת ג פז)'
 השני, ובכל אשר יפנה ירשיע (ש"א יד מז)
 והוא ישקט ומי ירשיע (איוב לד כט)'
רשף י מתחלק לב' מחלקות: האחד, רשפיה
 רשפי אש (שיר ח ז)'
 השני, מוי רעב ולחמי רשף (דברים לב כד)
 ובני רשף יגביהו עוף (איוב ה ז) כמשמעו י'
רשף י אפרוש עליהם רשתי (הושע ז יב)
 רשת הכינו לפעמי (תהלים נו ז) במשכו ברשתו
 (שם י ט) י'
רתח י רתח רתחיה (יחזקאל כד ה) ירתח
 כסיר מצולה (איוב מא כג) מעי רתחו ולא דמו
 (שם ל כו) י'
רתם י מתחלק לב' מחלקות: האחד, עם
 גחלי רתמים (תהלים קכ ד) תחת רתם אחד.
 (מ"א יט ה) י'
 השני, רתם המרכבה לרכש (מיכה א יג) י'
רתק י עשה הרחוק (יחזקאל ז כג) ורתקות
 ככף צורף (ישעיה מ יט) וכל גדוליה רתקו בוקים
 (נחום ג י) י'
רתת י כרבר אפרים רתת (הושע יג א) י'
 ענין רשש הוא י'

ותשלם מחברת רי"ש

א ח ל מ ה ב ר ת ש י ז

שכע שמץ שמר שמש, שן שנא שנאן שנהב
 שנס, שס שסע שסף, שע שעש שעטנו
 שעל שען שעף שער לעער שף לעף שפח
 עלשח שפט שפך שפל שפס שפן שפע שפיסן
 שפק שפר שפרפר שפת, שץ שצף, שק שיק
 שקר שקד שקש שקל שקם שקע שקערר שקף
 שקץ שקר שקר, שר שרר שרב שרג שרד
 שרש שרד שרע שרעף שרף שרץ שרק שרזק שרש
 שרת, שי שי שש ששא, שת שתל
 שחם שתן (שתע) שתק י'
שא י מתחלק לב' מחלקות: האחד, משיב
 שאון ימים שאון גליהם (תה' סה ח) קול שאון
 מעיר (ישעיה סו ו) ושאון לאמים כשאון מיב

שא י ושא שאב שאג שאט שאל שאנן שאף
שאר י שאר, שוב שבו שבה שבט שובך
 שבל שבס שבס לעבע לעבע שבץ שבץ לעבר לעבר
 שבש שבת, שג שגז שגב שגח שגל שגע
 שגר, שיר שיר שרם שרף שרר, שדה שהם
 שדה, שו שוא, שזב שזף שזר, שזח שזח שחד
 שחש שחמ שחל שחן שחם שחף שחץ
 שחק שחק שחר שחת, שוש שוש ששם
 שטן שטף שטר שטר, שי, שך שוך שכה
 שכל שכל שכם שכן שכן שכר שכר, של שלאנן
 שלב שלג שלג שלהב שלהח שלח שלח שלח
 שלם שלום שלף שלש שלשם, שם שלם
 שמאל שמד שמח שממ שמך שמל שממית שמן

המבאר

שטו) רש"י: וארשת לשון דבר האין לו דמיון. וכמה חביא לו חבר כרשיין כורש מלך פרס.
 ושניהם לשון מבקא שמתים עכ"ל. עיין לעיל בפרש אר ש ה גר 34 ע"ב.

כנררים ישאון (שם יז יב) תשאוח מלאה (שם כב ב) ענין המון [נו"וב המידה] המה' השני, אם שאו ערים (שם ו יא) והארמה השאה שממכה (שם) ושאיכה יכת שער שמו(שם כד יב) והאיש משתאה לה (בראשית כד כא) קרוב מנהלה, כענין על יומו נשמו אחרנים (איוב יח כ)

שאב • ושאבתם מים בששון (ישעיה יב ג) בין משאבים (שופטים ה יא) לעת צאת השאבת (בר' כד יא) מאשר ישאבון הנערים (רות ב ט) •

שאב • אריה שאג מי לא יירא (עמוס ג ה) שאגה לו כלבאי (ישעיה ה כט) הכפירים שאנים לשרף (תהלים קד כא) •

שאט • בשאט בנפש יחז' כה מו) השאטים אוהך (שם כח כד) •

שאל • מתחלק לב' מחלקות: האחד, שאל לך אות (ישעיה ז יא) העמק שאלה (שם) לא אשאל ולא אנסה (שם ז יב) השאלתיהו ליי' (ש"א א כח) בעיני מצרים וישאלום (שמות יב לו) •

השני, שאל ועצר רחם (משלי ל טו) שאלו ואבדון נפד יי' (שם טו יא) כי לא שאלו תודך (ישעיה לח יח) כצאן לשאול (תהלים מ"ג טו) •

שאנן • שאנן מואב מנעוריו (ירמיה מח יא) הוי השאננים בציון (עמוס ו א) לעשתות שאנן (איוב יב ה) •

שאף • שאפו רוח כתנים (ירמיה יד ו) אל חשאף הלילה (איוב לו ט) כעבד ישאף על (שם ז ב) ושאף צמים חילים (שם ה ה) •

שאף • מתחלק לג' מחלקות: האחד, שאר ישוב שאר יעקב (ישעיה נ כא) לקנות את שאר עמו אשר ישאר (שם יא יא) כנפן שארית ישראל (ירמיה ו ט) •

השני, ברוך מנאך ומשארך (דבר' כח ה) שארה נסוחה וענתה (שמות כא י) משארתם צררת בשמלתם (שם יב לד) ובתנורך ובמשארותך (שם ז כח) אם יכין שאר לעמו (תהלים עח כ) ענין מיון דם •

השלישי, ואשר אכלו שאר עמי (מיכה ג ג) ועכר שארו אכור' (משלי יא יז) וימטר עליהם

השלישי, בערבים משאוח (משלי כב כו) כי חשה ברעך משאת מאומה (דבר' כד י) לא ישיא איוב בו (תהלים פ"ג כג) ענין חוב המה' הרביעי, הנחש השיאני ואכל (בראשית ג יג) אל ישאך אלהיך (מ"ב י"ש י) השיאוך יכלו לך (עזריה ו) ענין פתוי המה' •

שא • מתחלק לענינים ולמחלקות רבים: האחד, לא חשא את שם יי' אלהיך לשוא (שמו' כ ו) ישא ביום ההוא לאמר (ישעיה ג ז) • ויש אשר ענינו מכה ושבירה כאלה: כמעט ישאני עשני (איוב לב כב) ממנו משפט ושארו יצא (חבקוק א ו) וישאם דוד ואנשיו (ש"ב ה כא) ומשאחו לא אוכל (איוב לא כג) ונשאו ברוך מצרים (ישע' יב כו) • ויש אשר ענינו סליחה, שא נא פשע אחיך (בראש' ג יו) כי נשא אשאלהם (הושע א ו) אשריו נשוי פשע' (תל' לב א) נשא עון (ישע' לג כד) נשא עון ופשע (שמו' לר ז) הלא אם תיטיב שאת (בר' ז ד) • ויש אשר ענינו מלאת רצון, הנה נשאתי פניך (שם יש כא) וישא יי' את פני איוב (איוב מב ט) מלך יהודה אני נושא (מ"ב ג יד) שאת פני רשע לא טוב (משלי יח ה) אשר לא ישא פנים (דבר' י יז) • ויש אשר ענינו עמס כאלה, נשאתיכם עמוסות משא לעיפה (ישעיה מו א) רבץ תחת משאו (שמות כג ה) כמשא כבד (תלים לח ה) • ויש אשר ענינו נבואה כאלה: ויחוו לך משאת שוא ומדוחים (איכה ג יד) מה משא יי' (ירמיה כג לג) משא דבר יי' (זכריה ט א) המשא אשר הזה (חבקוק א א) ויש אשר ענינו הרמת קול כאלה: וכנניהו שר הלויים במשא ישר במשא שיי' (דה"א טו כב) ישאו בהף וכנור (איוב כא יב) ישאו מדבר ועריו

המבאר

שמו) לפי פירש"י: גם למשאות מצד [חלים עד ג] סחמחלקה הזאת. שהוא לשון חרבן כמו שא"ה. שיי' בכל העתקות נפשא ישר במשא בשק.

שבח • מתחלק לב' מחלקות: האחד, ושבח אני את המתים (קהלת ד ב) דור לדור ישבח מעשיך (תהלים קמח ד) ששתי שבחונך (שם סג ד) כמו הללך [נו"ל ענין תהלה] •

השני, משיבח שאון ימים (שם סח ה) בשוא גלוי אתה תשבחם (שם פט י) וחכם באחור ישבחנה (משלי כט יא) ענין שבירה המה •

שבט • מתחלק לג' ענינים: האחד, או משפחה או שבט (דברים כג יז) בשבטי ישראל הודעתי נאמנה (הושע ה ט) ששם עלו שבטים שבטי יה (תהלים קכב ד) ואין בשבטיו כושל (שם קה לו) •

השני, כל אשר יעבר תחת השבט (ויקרא כז לב) תרעם בשבט ברזל (תהלים ב ט) כי במשה יחבט קצת וכמון בשבט (ישעיה כח כז) •

השלישי, שבט משלים (שם יד ה) לא יסור שבט מיהודה (בראשית מט י) שבט מישר שבט מלכותך (תהלים מה ז) •

שבך • בסבך עץ קרמוח (תהלים עד ה) כי עד סירים סבוכים (נחום א י) שבכים מעשה שבכה (מ"א ז יז) תחת שובך (ש"ב יח ט) ועל שבכה יתהלך (איוב יח ה) נאהו בסבך בקרניו (בראשית כב יג) ענין ענפים הם •

שבל • מתחלק לג' מחלקות: האחד, אל תשפני שבלת מים (תהלים סג טז) ושבלת ששפתני (שם סג ג) כמו שבלול חמס יהלך שך (שם נח ט) ענין קנוץ מים המה •

השני, שבילי עולם (ירמיה יח טו) שבל כמו נתיב •

השלישי, השבלים הדקות (בר' מא ז) וזרעו שבלים יקצרו (ישעיה יז ה) וכראש שבלת ימלו (איוב כד כד) שבלים הותים (זכריה ר יב) •

שבם • גפן שבמה (ישעיה פז ה) שם מקום הוא •

שבס • והשבטים והשהרנים (ישעיה ג יח) כלי נוי הוא כמשמעו •

שבע • מתחלק לג' מחלקות: האחד, כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד טז) שבע על

כעפר שאר (תהלים עז כז) איש איש אל בל שאר בשרו (ויקרא יח ו) שארה הנה (שם יח יז) כי את שארו הערה (שם כ יט) ענין בשר המה •

שאר • כי כל שאר וכל דבש (ויקרא ב יא) שאר לא ימצא בבתיכם (שמות יב ט) ולא יראה לך שאר (שם יג ז) •

שב • מתחלק לו' מחלקות: האחד, שב לימיני (תהלים קי א) ישב עולם לפני אלהים (שם סא ח) הישבי בשמים (שם קכג א) בכל מושבתיכם (שמות יב כ) כמשמעו •

השני, כי שב אפי ממנו (הושע יד ה) אם ישוב ולא ישוב (ירמיה ח ד) ועליה למרום שובה (תהלים ז ח) שם הם שבים ללכת (קהלת א ז) •

השלישי, מרוע שובה העם הזה ירושלים משבה נצחת (ירמיה ח ה) ומשנותך תוכיחך (שם ב יט) שובו בנים שובבים (שם ג יד) וילך שובב (ישעיה נו יז) •

הרביעי, וישב ממנו שבי (במדבר כא א) קום ברק ושבה שבך (שופ' ה יב) עלית למרום שבת שבי (תה' סח יט) וראית בשביה (ש"ב רב' כא יא) שבו ויבנו (בר' לד כט) והיו שבים לשביהם (ישע' יד ב) את השבי ואת המלקוח (במדבר לא יב) גם שבי גנור יקח (שם מט כח) כי שבבים יהיה עגל שמרון (הושע ח ו) •

החמישי, בשובה נחת תושעון (ישע' ל טו) שובה יי' רבנות אלפי ישראל (ש"ב) (במדבר י לו) לשון מרגוע ומנוחה המה •

הששי, כי רוח יי' נשבה בו (ישע' מז) ישב ורוחו יזלו מים (תהלים קמז יח) •

השביעי, ולא יגה שביב אשו (איוב יח ה) נרסיה שביבין די נור (דניאל ז ט) לשון נצוץ אש המה •

שב • גם שב גם ישיש בנו (איוב טו י) וגם עד זקנה ושיבה (ההלים עא יח) כי קמו עיניו משיבו (מ"ב יד ד) ואני זקנתי ושבתני (ש"א יב ב) יהשב תהום לשיבה (איוב מא כד) כמו זקנה כמשמעו •

שבו • לשם שבו ואחלמה (שמות כח יט) •

המבאר

תושעון • ש"ב רש"י: יש פורחים כמו שבלת מים. ויפול הלכ"ד כמו מן יפול קצירו [איוב יח טז] ויפול ויבש [תהלים צ ו].

ש"ב) הכתיב הזה והכתיב שאחרייו חוספתי לפי תשובת רונש ולא נמצא בכל ההעתיקות. מנחם חבר לשון כרונש. וכן בשובה נחת ש"ב) רש"י: מנחם חבר לשון כרונש. וכן בשובה נחת

השפאתיכם (ויקרא כו יח) * ישרו יורדי בור (ישעיה לח יח) כמו לא יקוו *

ששש * וברבנותי משתבשין (דניאל ה ט) [פתרונו נואלו] *

שבת * מחולק לב' מחלקות, האחד, אך שבת נגש שבתה מדהבה (ישעיה יד ד) ויום ולילה לא ישבתו (בראש' ה כב) משבית מלחמות (תהלים מו י) *

השני, כי בו שבת (בראשית ב ג) או השבת הארץ והרצת את שבתה (ויקרא כו לד) *

שג * מחלק לב' מחלקות: האחד, וכי חשגו (במד' ט כב) מאיש שגה ומפתי (חזקאל מה כ) וגם אלה ביין שגו (ישעיה כח ז) לשגות מאמרי דעת (משלי יט כו) *

השני, שניון (לרוד שכא) (תהלים ז א) ענין רכן הוא, וענינו יורה עליו ויתכן להיות מגורתו [נ"ו מגורת] תפלה לחבוקו הנביא על שנינות (חבוקו ג א) כמו על הנגינות, וסוף חזיונו יורה עליו למנצח בנגינותי (שם ג יט) *

שג * מחלק לב' מחלקות: האחד, ישנה אחר בלי מים (איוב ה יא) ואחריתך ישנה מאד (שם ח ז) שגיאה כח (שם לו כב) משגיאה לגימ' ויאבדם (שם יב כג) ביום נמסך תשגשגי (ישע' יז יא) ושלוו עולם השגו היל (תלים עג יב) לשון גודל המה *

השני, ואין ידו משגת (ויק' יד כא) או השיגה ידו ונגאל (שם כה מפ') ירדף אויב נפשי וישג (תהלים ז ו) ארדף אשיג (שמות טו ט) ואין משיג ידו אל פיו (ש"א יד כו) וכי שיג לו (מ"א יח כו) *

שגב * ונשגב יי' לבדו (ישע' ב יא) וקורים שגבו ישע (איוב ה יא) לא היתה קריה אשר שגבו ממנו (דבר' ב לו) וכדומה נשגבה (משלי יח יא) בו ירוץ צדיק ונשגב (שם יח י) *

שגח * ממכון שבתו השגיח (תהלים לג יד) משגיח מן החלונות (שיר ב ט) *

שגל * והשגל יושבת אצלו (נחמיה ב ו) נצבה שגל לימין (תלים סה י) שגלתה ולהנחה (דניאל ה ב) ענין גבירה המה *

שגע * חסר משגעים אני (ש"א כא טו)

השפאתיכם (ויקרא כו יח) * השני, שבעת חקות קציר (ירמיה ה כד)

ושמאה שבעים כנדה (ויק' יב ה) שבעה שבעת (דברים טו ט) שבעים שבעים (דניאל ט כד) והגביר ברית לרבים שבוע אחד (שם ט כו) מלא שבע זאת (בראשית כט כו) *

השלישי, השבעה לי כיום וישבע לו (שם כה לג) בי נשבעתי (שם כב טו) כי שם נשבעו שניהם (שם כא לא) שבעות מסות אמר סלה (חבוקו ג ט) וישבע בהי העולם (דניאל יב ז) *

שבע * שבע שמחות (תה' טו יא) אשבעה בדקיק תמונתך (שם יז טו) כמו ואכל וישבע ורשן (דברים לא כ) *

שבץ * מחלק לב' מחלקות: האחד, ושבצת הכנתה שש (שמו' כח לט) וכתנת השבץ (שם כח ד) ועשיית משבצת זהב (שם כח יג) משבצים זהב (שם כח כ) *

השני, כי אחוני השבץ (ש"ב א ט) ויתכן להיות מגורת העליון *

שבק * שרשויה בארעא שבקו (דניאל ד יב) וכל עוב וסלה בלשון ארמית שבק *

שבר * מחלק לד' מחלקות: האחד, כי באו בלים עד משר (מ"ב יט ג) לא יעמד במשבר בנים (הושע יג יג) האני אשבר ולא אוליד (ישע' סו ט) ענין אבנים המה *

השני, וברכה לראש משביר (משלי יא כו) אבל תשברו מאתם (דברים ב ו) כי יש שבר במצרים (בראשית מב א) שברו לנו מעט אבל (שם מג ב) בשבר אשר הם שברים (שם מז יד) שברו ואכלו (ישעיה נה א) ענין מקנה וקנין הם * ובלא מחיר יין וחלב (שם יזכיה) *

השלישי, ושברה כשבר נבל יוצרים (שם ל יד) על שבר יוסף (עמוס ו ו) אגד ושבר בריחיה (איכה ב ט) דלתות נחושה אשבר (ישעיה מה ב) כמשמעו *

הרביעי, את מפצר החלום ואת שברו (שופ' ז טו) ענין פתרון הוא לפי הענין *

שבר * עני כל אלקי ישברו (תהלים קמח טו) שברתי לישועתך יי' (שם קיט קסו) לא

המבאר

(שכא) רש"י מנחם אמר שגם זה אחד משמות חומר על שם הכלי וכן פירש על שנינות.

משנע איש הרוח (הושע ט ז) כי בשעוץ ינהג (מ"ב ו כ) •

שגר • שגר אלפק (דברים ז יג) וכל פשר שגר בהמה (שמות יג יב) פתח בית הרחם •

שד • מתחלק לה' מחלקות: האחד, ואת שדור מה תעשי (ירמיה ד ל) אמר שדור נשדנו (מיכה ב ד) משד עניים (תהלים יב ו) מפני רשעים זו שדוני (שם יז ט) נהפך לשדי (שם לב ד) וסלף בגרים ישרם (משלי יא ג) •

השני, על שדים ספרים (ישעיה לב יב) משד נתחמיה (שם סו יא) ושד מלכים תינקי (שם ס טז) בין שדי ילין (שיר א יג) כלה שד (ישעיה טז ד) שמה מעכו שדיהן (יחזק' כג ג) לשון דדים הם •

השלישי, כקול מים רבים כקול שדי (שם א כו) בצל שדי יתלונן (תהלים צא א) ואל שדי יתן לכם רחמים (בראשית מג יד) מחודה שדי יחזה (במד' כד טז) ויש מהפותרים אשר מחברים אלהם למען תרעוץ שדון (איוב יט כט), ויתכן להיות מגורת דין •

הרביעי, יבחו לשדים (דברים לב יז) ויבחו את בניהם ואת בנותיהם לשדים (תהלים קו לו) החמישי, שדה ושדות (קהלת ב ח) ענין הענוג המה •

שד • מתחלק לב' מחלקות: האחד • ושדת אחס בשיר (דברים כו ב) והיו עמים משרפת שיר (ישעיה לג יב) עצמות מלך אדום לשיר (עמוס ב א) וחשם בסד רגלי שבי (איוב יג כו) לשון גיר המה [ג"ו לשון שיר המה • עיין לעיל בשרש גר צד 59] •

השני, ישר לו יעקב (הושע י יא) אם ישרד עמקים אחרי (איוב לט י) יפתח וישרד אדמתו (ישעיה כח כד) שדות בכסף יקנו שבי (ירמיה לב מד) עיניך בשרה אשר יקצרון (רות ב ט) על ביתה ועל שדה (מ"ב ח ה) •

שדם • ושדמה לפני קמה (ישעיה לו כו) כי שדמות השבון אמלל (שם טו ח) ושדמות

המבאר

שכב) רש"י: ומתחם חברו לשון שדיה כמו משד עניים. רשעים זו שדוני. שכב) בגל"ב כתיב ב ש ד בשין • שכב) בגל"ז מן הכתוב הזה ולהלן מחלקה שלישית. ואין כן בירת ההעתיקות. ורשעות הוא שם. כי שרש כלם אחד הוא לשפח מתחם.

לא עשה אבל (חבקוק ג יז) ענין שורק המה •

שדף • הכתי אתכם בשרפן ובירקון (עמוס ד ט) ושדופת קדים (בראשית מא ו) •

שדר • היה משתדר להצלותה (דני' ו טז) [לשון השתדלות בהלוחף הל' לרי"ש, מתורגמן] • **שו** • מתחלק לג' מחלקות: האחד, שויתי עד בקר מארי (ישע' לח יג) אם לא שויתי ודוממתי (תהלים קלא ב) פן תשוה לו גם אתה (משלי כו ד) וכל הפצץ לא ישוו בה (שם ג טו) הלוא אם שיה פניה (ישעיה כח כה) •

השני, שויתי יי' לנגדי תמיד (תהלים טז ח) משהו רגלי כאילות (שם יח לד) הור הדר תשוה עליו שבי (שם כא ו) שויתי עור על גבור (שם פש כ) ולגבר עב חיותא שוי (דניאל ה כא) •

חשים, חשית, תשוה, לשון אחד המה: השלישי, וישר העויתי ולא שוה לי (איוב לג כו) ולמלך אין שוה להניחם (אסתר ג ח) שוה בנוק המלך (שם ז ד) אינני שוה לי (שם ה יג) ענין תועלת [ב"ה היעילות] המה •

שוא • לשוא הכיתי את בניכם (ירמיה ב ל) בחבלי השוא (ישעיה ה יח) • **שוזב** • משויב ומצל (דניאל ו כח) ושויב לעברדוהי (שם ג כח) כל הצלה בלשון ארמית כמדו •

שוף • ששופתני השמש (שיר א ו) עין שופתו ולא תוסוף (איוב כ ט) ולא שופתו עין איה (שם כח ז) •

שוזר • שש משור (שמות כו א) ענין פתיל הוא לפי הענין •

שח • והלכו אליך שחוח (ישע' ס יד) ירכה ישה (תלים י) שחי ונעברה (שם נא כג) ושוחה בארץ ציה וצלמות (ירמיה ב ו) והמה משתחיתם קרמה לשמש (יחזקאל ח טז) ערבה ושוחדה (ירמיה ב ו) •

שח • מתחלק לג' מחלקות: האחד, אריר בשיהי ואדומיה שבה (תלים נה ג) או שיה לארץ ותרך (איוב יב ח) ויצא יצחק לשוח בשדה (בר'

שכר) רש"י: פתח פתר תשוה, חשים, חשית, לשון אחד להם. שכר) רש"י: ומתחם פתר לשון פמטל כמו ורדו בנות חים ושחית לשון שח. למי שיה •

כר סג) למי מדינים למי שיה (משלי כג כט) *
כמשמעו *

השני, בין שיחים ינהקו (איוב ל ז) וכל שיה
השדה (בראשית ב ה) תהוה אחד השיחם (שם
כא טו) לשון אילנות המה *

השלישי, כי גאו המים מי שחו (יהוקאל מז
ד) כאשר יפרש השחה לשהות (ישעיה נה יא) *
אשחה בכל לילה שכו) (תהלים ו ז) *

שחד * כי השחד יעור (שמו' כג ה) ומכחכם
שחדו בעדי (איוב ו כב) כמשמעו *

שחט * מתחלק לשני מחלקות: האחד, חץ
שחוט לשונם (ירמיה ט ז) שוחט השור מכה
איש (ישעיה סג ו) ושחטתם בזה ואבלתם (ש"א
יד לד) ושחטה שמים העמיקו (דוושע ה ב)
שחיתם כמשמעו *

השני, והב שחוט (דה"ב ט טו) כמו זהב
סגור (שם ד כ) יתכן להיות שם מקום הוזהב כמו
זהב פרוים (שם ג ו) מוזהב אופיר (דה"א כ ט ד) *

שחט * ואשחט אתם אל כוס פרעה (ברא'
מ יא) כמו ואעצור אותם [נ"ה ארז הענבים] *
שחל * על שחל ופתן תרוך (תלים צא יג)
אמר עצל שחל ברוך (משלי כו יג) שחל ואריה
ענין אחד הוא *

שחן * וימרוו על השחן ויהי (ישעיה לח
כא) לשחן פרח (שמות ט ט) כמשמעו *

שחם * ובשנה השנית שחים (ישעיה לו ל)
ספיהי ספיהים כמשמעו *

שחף * מתחלק לב' מחלקות: האחד, ארז
השחפת ואת הקרחת (ויקרא כו טז) *

השני, ואת השחף (שם יא טז) כמשמעו *

שחף * שחף עץ שכו) (יהוקאל מא טז) *
שחץ * הוא מלך על כל בני שחץ (איוב מא
כו) [ענין גאון דר"ק] *

שחק * מתחלק לב' מחלקות: האחד, ושחקת
ממנה הוק (שמות ל לו) אבנים שחוק מים (איז'
יד יט) וכשחק מאזנים נחשבו (ישעיה מ טו)
ואשחקם כעפר על פני רוח (תלים יח מג) ענין

נחשה וכתיתה המה *

השני, כי מי בשחק יערך ליי' (שם פט ז) ועד
בשחק נאמן סלה (שם פט לח) ובגאותו שחקים
(דברים לג כו) *

שחק * ורוונים משחק-לו (הבקוק א י) לויחן
זה יצרת לשחק בו (תלים קר כו) שחוק לרעהו
אהיה (איוב יב ד) כשחוק לכסיל (משלי י כג) *
שחוק כצחוק *

שחר * מהחלק לג' מחלקות: האחד, וכמו
השחר עלה (בראשית יט טו) כי עלה השחר
(שם לב כו) כשחר נכון מוצאו (דוושע ו ג)
כשחר פרש על ההרים (יואל ב ב) הלל בן שחר
(ישעיה יד יב) *

השני, ישחרני ולא ימצאני (משלי א כח)
לשחר פנך ואמצאך (שם ט טו) שחר טוב יבקש
רצון (שם יא כו) אם אתה חשחר אל אל (איוב
ז ה) אלי אתה אשחרך (תהלים כג ב) למנצח
על אילת השחר שכו) (שם כב א) ענין בקר [כ"א
ביקור] המה *

השלישי, שחורה אני ונאווה (שיר א ה) חשך
משחור תארם (איכה ד ז) כי הילדות והשחורות
הבל (קהלת יא י) *

שחת * מתחלק לב' ענינים: האחד, שחת
לו (דברים לג ה) שחתך ישראל (דוושע יג ט)
כי משחחם בהם (ויקרא כב כה) ענין חבול המה *

השני, תורדם לבאר שחת (תהלים נה כד)
לא יראה השחת (שם מט י) נלכד בשחיתותכם
(איכה ד כ) ענין פחת המה, וגראה התי"ו
שאיננה יסוד במלה כי שוחה עמוקה (משלי כג
כו) יורה *

שט * מתחלק לד' מחלקות: האחד, בל
תלך בו אני שיט (ישע' לג כא) שוטפו בחוצות
ירושלם (ירמיה ה א) שטו העם ולקשו (במדבר
יא ח) שוט נא בכל שבטי ישראל (ש"ב כד ב)
וישפטו בכל הארץ (שם כד ח) משוט בארץ (איוב
א ז) המה משוטפים בכל הארץ (זכריה ד י)
ענין מרוץ המה *

המבאר

שכו) רש"י: ומתם פתר לשון ביקור. וכמו שחר טוב
יבקש רצון [משלי יא כז]. וכמו לשחר פנך [שם ו טז]. ענין
לעיל בשארש א י ל צד 22 ע"ב.

שכו) רש"י: ומתם חברו עם כאשר יפרש השוחה לשחור
ועם מי שחור. שכו) בכרבי קרש כתוב שחף עץ בשן יפנית. ואולי היה
לפני מתם נוסחה אחרת.

ההיא יובל שי (ישעיה יח ו) כמו מנחה.
שך • מתחלק לב' מחלקות : האחד, וישנו
 המים (בראשית ח א) כשך חמת המלך (אסתר
 ב א) וחמת המלך שככה (שם ו י) כמו נחה.
 השני, ישור כשך יקושים (ירמיה ה כו) אם
 ישך הנחש בלוא להש (קהלת י א) ופרץ גרר
 ישכנו נחש (שם י ח) לא תשך לאהיך נשך כסף
 (דברים כג כ) והיה אם נשך הנחש את איש
 (במדבר כא ט).

שך • מתחלק לב' מחלקות : האחד, הנני
 שך את דרכך בסירים (הושע ב ח) שובם כחוק
 ישר ממסוכה (מיכה ו ר) כמשכת חוק (משלי
 פו יט) לשכים בעיניכם (במדבר לג נח) הסר
 משוכתו (ישעיה ה ה) ענין סלונים המה.

השני, כל שכיות החמדה (ישע' ב פז) תפוחי
 זהב במשכיות כסף (משלי כה יא) ושכתי כפי
 (שמו' לג כב) שכת בערו (איוב א י) ואבן משכית
 (ויקרא כו א) את כל משכיתם (במדבר לג נב).
שכב • מתחלק לב' מחלקות : האחד, שכבת
 השל (שמות פז יג) ונבלי שמים מי ישכיב (איוב
 לח לו) ונראה מגורתם שכבת זרע (ויק' פז פז).
 השני, שכב על צדך השמאלי (חזקאל ד ר)
 על משכבי בלילות (שיר ג א).

שכח • מתחלק לב' מחלקות : האחד,
 השכח הנות אל (תהלים עז י) השכח אשה
 עולה (ישע' מט טו) כי שכחני עמי (ירמ' יח פז).
 השני, הוּו בעין עלה להשכחה (דניאל ו ה)
 והשכחו לדניאל (שם ו יב) והשכחה באחמתא
 בבירתא די במודי (עזרא ו ב) לשון מציה.

שכל • מתחלק לב' מחלקות : האחד, לא
 תהיה משכלה (שמו' כג כו) ואני שכולה וצלמורה
 (ישעיה מט כא) ושכלה אין בהם (שיר ד ב)
 אפגשם כד שכול (הושע יג ח) שכול ואלמון
 (ישעיה כז ט).

השני, ושוריא ישתכללון (עזרא ד יג) בנהי
 ושכללה (שם ה יא) ושוריא אשכללו (שם ד יב)
 ובנו ושכללו (שם ו יד).

שכל • שכל את ידו (בראש' מז יד) ושום
 שכל (נחמיה ח ח) ומצא חן ושכל טוב (משלי

השני, בשום לשון תחבא (איוב ה כא) אבי
 יסר אתכם בשומים (מ"א יב יא) קול שום (נחום
 ג ב) ולשטם בצדיכם (יהושע כג יג) כמשמעו.
 השלישי, ארו שטה (ישעיה מא יט) ועצי
 שטים (שמות כה ה) מיני ארוים המה.

הרביעי, ויושם המלך לאסרה (אסתר ג ב)
 מאשר ישיש לו המלך (שם ד יא) ענין נסיה
 המה • ויתכן להיות מגורתם גם אלה, אלונים
 מבשן עשו משומך (חזקאל כו ו) היו שטים
 לך (שם כו ח) וירדו מאניותיהם כל חשמי משוט
 (שם כו כט) השפים אתך שכטו (שם כו כו)
 בהם ישו האניות וישירו לכתם, ונקרא שמם
 מעין [כ"ה כענין] מלאכתם, כמפרש ומלה וחובל
 [כ"ה מלחין וחבלין].

שט • אל ישט אל דרכה לך (משלי ז כה)
 שטה מעליו ועבר (שם ד טו) עשה שטים שנאתי
 (תהלים קא ג) ושחטה שטים העמיקו (הושע ה
 ב) איש כי תשטה אשתו (במדבר יב) ואם לא
 שטית (שם ה יט) ושפי-נוב (תלים מ ה).

שטח • שטחתי אליך כפי (תהלים פח י)
 ושטחום לשמש ולירח (ירמיה ח ב) משטה
 חרמים (חזק' כו ה) וישטחו להם שטוח (במ'
 יא לב) ענין פרישה המה.

שטם • וישטם עשו את יעקב (בראשית כו
 מא) ורבה משטמה (הושע ט ז) אפו טרף
 וישטמי (איוב מז ט).

שטן • תחת אהבתי ישפונני (תלים קפו ד)
 ויקרא שמה שטנה (בראשית כו כא) ולא יהיה
 לנו לשטן במלחמה (ש"א כש ר).

שטף • ונהרות לא ישטפוה (שיר ח ז) ומרץ
 ושטף במים (ויקרא ו כא) וידיו לא שטף במים
 (שם טו יא) תשטף ספחיה עפר ארץ (איוב יד
 יט) ענין רחיצה הם כמשמעו.

שטר • שטר ומשל (משלי ו ז) שפטים
 ושטרים (דברים פז יח) אם תשים משטרו בארץ
 (איוב לח לב).

שטר • ולשטר חר הקימת (דניאל ו ה).
 ענינו לצר אחר.
שי לך יבילו מלכים שי (תהלים סח ל) בצה

המבאר

שפט בכל ההתקיות כרוב השאטים באלף.

השני, בני עתה אל תשלו (דה"ב כפ יא) ויכרו שם האלהים על השל (ש"ב ו 1) הלא אמרתי לא תשלה אתי (מ"ב ד כח) וכל שלו ושחיתיה (דניאל ו ה) ענין שגגה המה.

השלישי, שלו כל בגדי בגד (ירמיה יב א) שלו הייתי ויפרשני (איוב סו יב) ישליו אהלים לשדירים (שם יב ו) לשון שקט המה.

הרביעי, שלוח גוים רבים ישלך כל יחר עמים (חבקוק ב ח) וסר מרע משחולל (ישעיה נט פו) כמוצא שלל רב (תהלים קי"ח קסב).

החמישי, על שולי המעיל (שמות כד לד) נגלו שולך (ירמ' יג כב) שמאחה בשוליה (איכה א ט).

שלאנן • כלו שלאנן ושלו (איוב כא כג) ענין שקט הוא לפי הענין.

שלב • משלבת אשה אל אחתה (שמות כו יז) כמו מקושרות בין השלבים (מ"א ז כה).

שלג • שלג לבנון (ירמיה יח יד) תשלג בצלמון (תהלים סח פו) כי לשלג יאמר הוא ארץ (איוב לו ו).

שלהב • רשפי אש שלהבת (שיר ה ו) להבת שלהבת (יחזקאל כא ג) כמשמעו.

שלח • מתחלק לג' ענינים וד' מחלקות (ש"ל): האחד, בשלחי אהם מקדש ברנע (במדבר לב ח) וישלח ישראל מלאכים (שם כא כא) ומשלח מנות איש לרעהו (אסתר ט יג) שלחך פרסם רמונים (שיר ד יג) ואת תעלתיה שלחה (יחזקאל לא ד).

השני, בשלחי את חצי הרעב (שם ס ה) וישלח את לוש (בראשית י"ב כ"ט) הן ישלח איש את אשתו (ירמיה ג א) ושלחה מביתו (דברים כד א) תשלח קציריה עד ים (תהלים ס"ב).

השלישי, שלחו באש מקדשך (שם עד ז) ואת העיר שלחו באש (שופטים א ח) פתרונו נושה לשריפה, ונשה לענין העלין (שלא).

המחלקה הרביעי, בשלח יעברו (איוב לו יב) ודחיתו מעבר בשלח (שם לג יח) ואחת מחוקרת השלח (ש"ב) (נחמיה ד יא) כלי קרב המה.

ג ד) לא השכילו במלואתך (תהלי' קו ו) ומנרע ושלחנו (דניאל ה יב) שכל טוב לכל עשיהם (תהלים קיא י).

שכם • מתחלק לג' מחלקות: האחד, דרך ירצחו שכמה (הושע ו פ) לעברו שכם אחר (צ"פ ג ט) כי תשיחמו שכם (תהלים כא יג) שכם אחר על אהך (בראשית מח כב).

השני, ויש שכמו לסבל (שם מט טו) כחפי משכמה תפול (איוב לא כב) והיה כהפנתו שכמו (ש"א י ט) משכמו ומעלה גבה מכל העם (שם ט ב).

השלישי, והשכמתם והלכתם לדרככם (ברא' יב ב) וישכם בבקר (שמות כד ד) וכמל משכים הדיך (הושע ו ד) שוא לכם משכימי קום (תלים קכו ב).

שכנ • וישכן ישראל בטח (דברים לג כח) וישכנתי בתוכם (שמות כה ח) וישכן כבוד יי' (שם כד טז) מה ידיות משכנותך (תהלים פד ב) כמעט שכנה דומה נפשי (שם צד יז) כמשמעו. **שכנ** • ושמת שכני בלעך (משלי כג ב) ענין מאמנת הוא.

שכר • שכרו ולא יין (ישעיה כ"ט) שתו ושכרו וקיו (ירמיה כה כז) ולרוונים אי שכר (משלי לא ד) יין ושכר אל תשת (ויקרא י ט).

שכר • שכר שכיר (דברים מו יח) שבעים בלחם נשכרו (ש"א ב ה) וישכר מישראל מאד: אלף (דה"ב כה ו) יגלה יי' בתער השכירה (ישעי' ז כ) גם שכריה בקרבה כעגלי מרבק (ירמיה מו כא) אומרים בעלי פתרון שכריה כמו גדוליה לפי הענין.

של • מתחלק לה' מחלקות: האחד, כי ישל ויתך (דברים כח ט) כי ישל אלה נפשו (איוב כו ח) ונשל הברזל מן העץ (שם י"ב ה) ונשל גוים רבים מפניך (שם ז א) ובשליחה היוצאת מבין רגליה (שם כח כז) וינשל את היהודים מאילות (מ"ב מו ו) של נעלך מעל רגליך (שמו"ב ג ה).

המבאר

פרסם גם תעלתיה שלחה במחלקה חב' • (שלא) כלומר פתרונו נוטה משריפה. וגם הוא כעין פתרון מחלקת חב' • להחית השריפה משלחת את המשרף מן העולם. (שלב) רש"י: "השלח כלי קרב, כמו מעבר בשלח. וכן

(של) פ"י כי שתי מחלקות הראשונות ענינם אחד. הא' הוא בין חקל שבאורו על בנת לחזור. החב' על בנת שלא לחזור והיא בין פעל הכבד. אולם קשה לי למח כלל זאת תעלתיה שלחה במחלקת הא' כי גם הוא פעל הכבד. ובג'ו' שלחך

והיה אם שלום תענד (דב' כ יא) ואם לא תשלום
עמד (שם כ יב) שלח ידיו בשלמיו (תהלים נד
כא) כמוצאת שלום (שיר ח י) *

שלום • על שח על שלמה (שמות כב ח) אם
הבל תחבל שלמת רעד (שם כב נה) כמו שלמה •
שלף • וחרבו שלופה בידו (במדבר כב נג)

שלף איש נעלו (רות ד ז) שקדמת שלף יבש
(תלים קנש ו) שלף ויצא מגדה (איוב כ כה) *

שלש • מתחלק לג' מחלקות: האחד, ושלשת
חרד מאר (ש"א כ יש) ער הצרב השלשית (שם
כ ה) כמשלש הדרשים (בראשית לח כד) והחושב
המשלש (קדלת ז יב) כמשמעו •

השני, ושלשים על כלו (שמות יד ז) ויען
השליש (מ"ב ז ב) הממונה •

השלישי, וכל בשלש שלג) (ישעיה מ יב)
ותשקמו ברמעות שלישי שלג) (תהלי' פ ו) בחפים
בשמחה ובשלשים (ש"א יח ו) כלי נבלים הם •
ויתכן להיות בני שלשה יתרים, כמו עלי עשור,
על השמינית •

שלשם • גם מתמול גם משלשם (שמות ד
י) ויהי כל יודעו מתמול שלשם (ש"א י יא)
כמשמעו •

שמאל • אם השמאל ואימנה (בראשית יג
ט) שמאל בעשותו (איוב כג ט) וכי תשמאלו
(ישעיה ל כא) •

שמד • ונשמדו במות און (הושע י ח)
השמדים וישנו תחתם (דברים ב כג) •

שמה • כי בשמחה תצאו (ישעיה נה יב)
ששון ושמחה (שם כב יג) •

שמט • תשמטנה ונשטתה (שמות כג יא)
ושמטתה ובך מנחלתך (ירמיה יז ד) • ענין
עויבה המה •

שמך • ותכסדו בשמיכה (שופטים ד יח) •
שמל • מי צר מים בשמלה (משלי ל ד)
שמלתך לא בלחה (דברים ח ד) ויחלף שמלתו
(בראשית מא יד) כמו לבוש ובגד •

שממית • שממית ביריה תחפש (משלי ל
כח) היא העש שבונה ביתה אפילו בהיכלי מלך,

שלחן • ועשית שלחן עצי שמים (שמות
כה נג) לעד שלחן במדבר (תלים עז יש) תעדך
לפני שלחן (תהלים כג ה) כמשמעו •

שלמי • מתחלק לג' מחלקות: האחד, ויוסף
הוא השליש (בראשית מב ו) ולא ישלפנה אלהים
(קדלת ו ב) •

השני, שלמיהם תלו על חומתך (יחזקאל כו
יא) כל שלמי הגבורים (שיר ד ד) כלי מלחמה
המה •

שלך • משליך קרחו כפתים (תהלים קמו יז)
אשר בשלכת מצבת בם (ישעיה ו יג) וישליכו
איש מטהו (שמות ז יב) [ונחסר כאן ואח השלך
(ויקרא יא יז) מין עוף שמא] •

שם • מתחלק לשש מחלקות: האחד, שממה
תהיה (ירמיה ד כו) לא תשם (בראשית מז יש)
ישים עליהם ניהם (ירמיה מט כ) והנשמות
והנהרסות (יחזקאל לו לה) •

השני, פנו עלי והשמו (איוב כא ה) ישמו
ישרים (שם יז ח) נשמו אחרנים (שם יח כ) שמו
שמים (ירמיה ב יב) •

השלישי, שם העזי (בראשית ד יז) יהי שמו
לעולם (תלים עב יז) ידעתך בשם (שמות לג יב)
כמשמעו •

הרביעי, שמה קברו (בראשית מט לא) שמה
קננה קפו (ישעיה לר טו) משם נסעו (במדבר
כא יג) כמשמעו •

החמישי, בשמי שכי קרם (תהלים סח לד)
על השמים (שמות ט כב) •

הששי, ואת השומים (במדבר יא ד) •
שם • שמו אותתם אתות (תלים ער ד) שם
על לב (ישעיה נו א) מבלי משים (איוב ד כ)
היתה שומה (ש"ב יג לב) בתשומת יד (ויק' ה כא) •

שלם • מתחלק לג' מחלקות: האחד, הן
צדיק בארץ ישלם (משלי יא לא) כי אתה תשלם
(תלים סב יג) המעמד ישלמנה (איוב לד לג) •

השני, ותשלם כל המלאכה (מ"א ז נא) ושלמה
ימי אבלק (ישע' ס כ) מי עור כמשלם (שם מב יש)
השלישי, שלמי אמוני ישראל (ש"ב כ יש)

המבאר

הברר מנחם • שלג) רש"ש • ומנחם פ"י שהוא שם כלי • שלך) רש"י • שם: ומנחם
פירש שלש שם של כלי ששוחזן בו וכן פירש וכל בשלש עמר הארץ ע"כ •

שן . מתחלק לוי"ד מחלקות : האחד, שן חחת שן (שמות בא כד) הנשכים בשניהם (מיכהג ז) ' השני, אם שנותי ברק חרבי (דברים לב מא) חצי גבור שנונים (תהלים קכ ד) חץ שנון (משלי כה יח) שנונו לשונם (תלים קמ ל) ענין מלושש ומחודד .

השלישי , כחוש השני שפתותיך (שיר ד ג) אם יהיו השאיכם שנים (ישעיה א יח) את תקות חוש השני הזה (יהושע ב יח) ושני חולעת (ויקרא יד ד) וחולעת שני (שמות כה ד) כמו ארום . הרביעי, מתוקה שנת העבר (קהלת ה יא) מניח לו לישון (שם) אם אתן שנת לעיני (תהלים קלב ד) וחדד שנותי מעיני (בראשית לא מ) אודח כל שנותי (ישעיה לח טו) אני ישנה ולבי ער (שיר ה ב) .

החמישי , ושננתם לבניך (דברים ו ז) למשל ולשנינה (שם כח לו) ענין מחיה המה . הששי, ישנא הכתם הטוב (איכה ד א) משנה פניו ותשלהו (איוב יד כ) עם שונים אל תתערב (משלי כד כא) ודחיהם שנות מכל עם (אסתר ג ח) וכלים מכלים שונים (שם א ז) וישנו את מעמו (ש"א כא יד) .

השביעי , במספר שני תבואה (ויקרא כה טו) כפי שניו ישיב (שם כה נב) במספר שנים (שם כה נ) נשאר בשנים (שם כה נב) ספו שנה על שנה (ישעיה כט א) כי שנות מספר יאתיו (איוב טו כב) .

השמיני , ומשנה כסף (בראשית מג טו) ויאמר שנו וישנו (מ"א יח לד) אם רתשנו יד (נחמיה יג כא) ועל השנות החלום (בראש' מא לב) ויהלם שנית (שם מא ה) יוסף ארני שנית יד (ישעיה יא יא) .

התשיעי , ואבלתם ישן נושן (ויקרא כו י) צרעת נושנת הוא (שם יג יא) ונושנתם בארץ (דברים ד כה) למנצח על שושן עדות שלה (תהלים ס א) חדשים גם ישנים (שיר ו יד) .

העשירי , עשת שן (שם ה יד) כסא שן גדול (מ"א י יח) קרשך עשו שן (יהוואל כו ו) השככים על מסות שן (עמוס ו ד) .

רד"ק . [השרש הזה נרשם בתוך כל השרשים בראש מחברת השי"ן אבל לא נמצא בכל ההעתיקות בגוף המחברת] .

שמן . מתחלק לג' מחלקות : האחד, שמנו עשתו (ירמיה ה כח) שמנת עבית (דברים לב טו) ובשרי כחש משמן (תלים קש כד) במשמני חוץ (ישעיה י טו) , ויתכן להיות מגזרתם השמן לב העם הזה (שם ו י) ופשו כחלב לבם (תהלים קיט ע) ויכיה .

השני , שמן זית נדך (שמות כז כ) ושמן ימיו יקרא (משלי כז טו) שמן ראש אל יניא ראשי (תהלים קמא ה) שמן חורק שמך (שיר א ג) . השלישי, על השמינית (תלים יבא) ובן שמנת ימים (בראשית יז יב) שמנים שנה (שם טו טו) .

שמעו . מתחלק לב' ענינים : האחר, הנד שמע מוכח טוב (ש"א טו כב) להשמעות אונים (יהוקל' כד כו) וקרבן לשמע (קהלת ד יז) , ויתכן להיות מגזרתם וסר אל משמעתך (ש"א כב יד) . השני, וישמע שאול (ש"א טו ד) וישימהו דוד על משמעתו (ש"ב כג כג) איסורם כשמע לערתם (יהושע ז יב) ענין קבוץ המה .

שמין . ותקח אוני שמין מנהו (איוב ד יב) ומה שמין דבר (שם כו יד) לשמצה בקמיהם (שמות לב כה) ענין סרה הם .

שמר : מתחלק לג' מחלקות : האחד, ושקפו הוא אל שמריו (ירמיה מח יא) דקפאים על שמריהם (צפניה א יב) אך שמריה ימצו ישחו (תלים עה ט) משחה שמרים (ישעיה כה ו) .

השני , שמר ושמעת (דברים יב כח) ליל שמרים (שמות יב מב) אל משמר (בר' מב יז) . השלישי, כשמיר חוק מצר (יהוואל ג ט) בצפתן שמיר (ירמיה יז א) ולבם שמו שמיר (זכר' ז יב) ועלה שמיר ושית (ישעיה ה ו) : ענין סרים המה .

שמש . מתחלק לב' מחלקות : האחד, שמש וירח (תלים קמח ג) . כי בא השמש (בראשית כח יא) כמשמעו .

השני , אלף אלפין ישמשונה (רנאל ז י) ושמת י כרכר שמשתיך (ישעיה נד יב) .

המבאר

שלח) הפסוק הזה לא נמצא כי אם בהעתיקה לינדן . ולא ידעתי אם כאן מקומו .

ישע' יז ז ולא ישעה אל המזבחות (שם יז ח) ולא ישעו על קדוש ישראל (שם לא א) ואל ישעו דבריו שקר (שמות ה ט) ענין במחוק המה. החמישי, ישועה ישית חומות ואל (ישעיה כו א) הנותן תשובה למלכים (תה' קמז י) כי כל ישעיו וכל הפע' (ש"ב כג ה) עם נושעו ביי' (דב' לג כט). הששי, אשוע אילך ולא רענני (איוב ל כ) וחעל שועתם אל האלהים (שמות ב כג) ישועו ואין מושיע (תלים יח מב) ישעו ואין מושיע (שם) (ש"ב כב מב) יתכן להיות עתידה הנופלת על השומע, ועל המשיע: וראוי להיות מהמחלוקת הראשון.

השביעי, שעו מני אמרר בבכי (ישעיה כב ד) השע ממני ואבליגה (תהלים לז יד) כמו הרפה ממני (שופטים יא לו) לפי הענין.

השמיני, מקרקר קר ושוע אל ההר (ישעיה כב ה) שעה מעליו ויחדל (איוב יד ו) כמו עלה מעליו. התשיעי, ולא נכר שוע לפני דל (שם לד יט) ולכילי לא יאמר שוע (ישעיה לב ה) ענין נשיאות המה, ויתכן להיות שעו מני, ושוע אל ההר, ולא נכר שוע מיסוד אחד, לשון מעל [ר"ל עליה] אך שעו מני ירחק מהם כמעט, אבל שעה מעליו ויחדל יוכיח לקרבה אליהם, לחגורה אותם, והיה העקר אחד.

העשירי, אשתומם כשעה חדא (רמילא ד פון) בה שעתה נפק (שם ה ה) בה שעתה יתרמא (שם ג ו) ענין רגעים המה.

העשתי עשרה, ונשתעה ונאיה יחדו (ישעיה מא כג) ואשעה בחוקך חמיו (תהלים קיט קיו) כמו אספרה (שם) בחוקך, וכל ספור בלשון ארמית אשתי, ונכון להיות מגורתם.

שעמי' מקול שעמט פרסות אביריו (ירמיה מז ג) כמו דהרת, מדהרות דהרות אביריו (שופ' ה כב).

שעמנו. ובגד כלאים שעמנו לא יעלה עליך

שנא. אשר שנא ה' אלהיך (דברים מז כב) שנא ליעדו (שם יש יא) שנאי בצע (שמות יח כא) שנואה לאה (בראשית כט לא) הנין הבכר לשניאה (דברים כא פו) כי גדולה השנאה אשר שנאה (ש"ב יג פו) ויוסיפו עוד שנא אתו (ברא' לו ה) יראה ה' שנאת רע (משלי ח יג) וינסו משנאיך מפניך (במדבר י לה) כמשמעו שלט).

שנאן. אלפי שנאן (תלים סח יח).

שנהב. שנהבים וקפים ותכיים (מ"א י כב) ממני חיות רעות ועופות המה כמשמעו

שנס. וישנס מתניו (מ"א יח פו) ענינו יורה עליו, כמו ויאסור על מתניו.

שס. שסוה כל עברי דרך (תהלים פט מב) הוא ישסה (הושע יג פו) מי נתן למססה יעקב (ישעיה מב כד) ענין בנה המה.

שסע. ושסע אתו בכנפיו (ויקרא א יז) ושסע איננה שסעה (שם יא נו) וישסעהו כשסע הגרי (שופטים יד ו) ושסע שסע (ויקרא יא ז) וישסע דור את אנשיו (ש"א כד ח). ענינו פלג לבתם בדברים.

שסף. וישסף שסואל את אנג (ש"א פו לג) כמו וידקר לפי הענין כמשמעו.

שע. מתחלק ל"א מחלקות: האחד, ואל קין ואל מנחה לא שעה (בראשית ד ה) וישע ד' אל הבל (שם ד ד) יתכן להיות מלה זאת כענין עתרת.

השני, ושעשע וינג (ישעיה יא ח) אם ילך שעשועים (ירמיה לא כ) ושעשעו את בני אדם (משלי ח לא) ובמילא לא רחצת למשעו (שם) (יחוק' מז ד).

השלישי, ולא תעשנה עיני ראים (ישעיה לב

ג) ואוניו הכבר ועינו השע (שם ו י) השתעשעו ושעו (שם כט ט) אל השתע כי אני אלהיך (שם מא י).

הרביעי, ביום ההוא ישעה האדם על עשהו

המבאר

יתכן לחסב אל ישעו ואין מושיע. וכן אמר רש"י שם. ופנחס חביו עם ישועה אל הבל (ברא' ד ד) ופטר בו לשון עתידה ונפול הלשון על הפעתר ועל הנעתר: כמו ויעתר יצחק לה' ויעתר לו ה' (שם כב כא), אף כאן ישעו ואין מושיע נופל על המתפלל, וישעו ה' נופל הלשון על מי שמתפלל לפניו. בכל ההעתיקות כתיב א ד ב ר ה בחוקך ובתוכן נוסח רש"י לרצאמי הני' בחעתיקת ד' ישבב. ורק בניסח האמבורג כתיב אספרה וכן נסח. והראיה סן המאפר שאחרי וכל ספור בלשון ארמית אשתי.

שלט) השרש הזה חסר בכל ההעתיקות אף כי נרשם בתוך השרשים בראש מחברת השי"ן. (שם) רש"י: ובפנחס חביר למשעו לשון שעשועו. (שם) אמר שד"ל: כונת פנחס כי אולי שרש שעה כשרש עתה שנופל על האיש הפעתר ועל האל הנעתר. כן ישעו ואין מושיע נאמר על הפעתר, וישעו ה' אל הבל נאמר על הנעתר עכ"ל. אמנם בביל"ב חסר הכתיב הוה וחתחיו נמצא ישעו ואין מושיע. וברור הוא כי הפעתיקים כחברוהו הוה ישעו ואין מושיע, והראיה באור הדברים אשר הוסיף פנחס. אשר לא

שפ) (ויקרא י"ט) ענינו יורה עליו מחברת צמר ופשתים .

שעל . מתחלק לג' מחלקות : האחד , בשעלי שעורים ובפתותי לחם (יחזקאל י"ט) מי מדד בשעלו מים (ישעיה מ"ב) עפר שמרון לשעלים (מ"א כ"י) ענין מלא קף מלא חופן .

השני , אחוו לנו שעלים שעלים קמנים (שיר ב טו) שלש מאות שועלים (שופטים טו ד) אם יעלה שועל (נחמיה ג לה) כמשמעו .

השלישי , במשעל הכרמים (במדבר כב כד) כמו מסלול .

שען . והוא נשען על ידי (מ"ב ה יח) ישען על ביתו (איוב ח טו) משענת קנה (יחזקאל כט ו) משען ומשענה (ישעיה ג א) על משענתו (שמות כא יט) .

שעף . [עין לעיל שיש ס עף במחברת סמך] . **שער** . מתחלק לג' מחלקות : האחד , שער הנהרות נפתחו (נחום ב ז) שער המים (נחמיה ג כו) בצאתי שער עלי קרת (איוב כט ז) וזה שער השמים (בראשית כח יז) .

השני , בשנה שהוא מאה שערים (שם כו יב) כי כמו שער בנפש (משלי כג ז) כמו שיעור .

השלישי , שמה ושערורה (ירמ'ו ה ל) שערות עשתה מאד (שם יח יג) כתאנים השערים (שם כט יז) .

שער . מתחלק לד' מחלקות : האחר , שער קטב (ישעיה כח ב) וקרמנים אחוו שער (איוב יח כ) וישתער עליו מלך הצפון (דניאל י"א מ) ומלכיהם שערו שער (יחזקאל כו לה) .

השני , שער ראשו (במדבר ו ה) קלע באבן אל השערה (שופ' כ טז) כירי עשו אחיו שערת (בראש' כג כז) איש שער (שם כו י"א) כמשמעו .

השלישי , ויקח את שעיר החטאת (ויקרא ט טו) שערות עזים (שם ד כח) והמסלה את השעיר (שם טז כז) כמשמעו .

הרביעי , לשעירם אשר הם זנים אחריהם (שם יו ז) הדשים מקרוב באו לא שערים אבתיכם (דברים לב יז) פתורנו לא אלהים , ולא חטבום לאלוה ולא יצדום , וראש הפסוק יורה על סושו

ותחלתו על אחריתו .

שף . מתחלק לה' מחלקות : האחד , הוא

ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (בראשית ג טו) אשר בשערה ישופנו (איוב ט יז) ושפו עצמתיו לא ראו (שם לג כא) ויתכן להיות מגזרתם וילך שפי (במ' כג ג) וגם יתכן להיות מגזרתם שפיפן עלי ארץ (בר' מש יז) ונקרא שמו על ענין [נ"ה שם] מפעלו , ואתה תשופנו עקב , ונראה הפתרון ראוי ונכון הישב , אבל לא יוכל כל פוהר , וכל יודע פשר , אשר איננו משיג מחקרי הלשון , לדעת אם על אודות מפעלו נקרא שפיפון , או הוא שמו כמו נחש , ושרף , וצפעון , אשר לא יורו שמוותם על מעם מפעלם , ואע"פ שיש מלים ראויים להגזר כפי ענינם לקרבת מפעלם , לא יוכל למצוא תכונת היסוד כי נעלם .

השני , יחשכו כוכבי נשפו (איוב ג ט) ועין נאף שמרה נשף (שם כד טו) בנשף בערב יום (משלי ז ט) אך חשך ישופני (תהלים קל"ט י"א) ענין אשמורה הם .

השלישי , על כל שפים במדבר (ירמיה יב יב) רוח צח שפים (שם ד י"א) .

הרביעי , אם תשכנון בין שפתים (תלים סח יד) והשפתים מפח אחד (יחזקאל מ מ"ג) .

החמישי , נשפת ברוחך כסמו ים (שמות טו י) וגם נשף בהם ויבשו (ישע' מ כד) ענין נפיתה המה .

שף . שפה יהיה לפיו סביב (שמות כח לב) כמעשה שפת כוס (מ"א ז כו) על שפת היריעה (שמות כו ד) על שפת היאור (בראשית מא ג) כמשמעו .

שפח . מתחלק לב' מחלקות : האחד , כעניני שפחה אל יד גברתה (תלים קכג ב) הנה שפחתך בידך (בראשית טו ו) בא נא אל שפחתי (שם טז ב) לשון אמה .

השני , כי זבח משפחה לנו (ש"א כ כט) ואם משפחת מצרים לא תעלה (זכר' יד יח) כמשמעו .

שפה . ושפת אדני קרקע ננות ציון (ישעיה ג יז) כמו מספחת כמשמעו .

שפט . מתחלק לב' ענינים , האחד , פהח

המבאר

סמך רש"י . ולשון שעטנו פירש במהם מחברת צמר ופשתים .

פך שפט צדק (משלי לא ט) כי המשפט לאלהים
(דב' א יו) צדק ומשפט מכוון כמאך (תה' פש טו) *
השני, כמשפט הראשון (ברא' מ' ג) כמשפטו
אשר הראית (שמות כו לו) מזה משפט האיש
(מ"ב א ז) ויעשה כמשפט (ויקרא ט טו) כה
עשה דוד וכה משפטו (ש"א כו יא) *

שפך * אל שפך הרשן (ויקרא ד יב) שפך
דם האדם (בראשית ט ו) וישפך עליו חמה אפו
(ישע' מב כה) ושפכו את העפר (ויקרא יד מא)
ולפני יי' ישפך שיהו (תהלים קב א) שפכו לפניו
לבבכם (שם סב ט) כאין שפכו אשרי (שם עג ב)
אשפוך את רוחי (יואל ג א) ומגורתם וכרות
שפכה (דברים כג ב) *

שפל * ועל כל נשוא ושפל (ישעיה ב יב) כי
השפילו ותאמר גוה (איוב כב כט) משפיל אף
מרומים (ש"א ב ו) *

שפם * ועל שפם יעשה (ויקרא יג מה) ולא
עשה שפמו (ש"ב יט כה) כמשמעו *

שפן * ואת השפן כי מעלה גרה הוא (ויקרא
יא ה) מחסה לשפנים (תהלים קר יח) [השרש
הזה נרשם בראש מחברת השנין ולא בתוך המחבר'
עצמה] *

שפע * כי שפע ימים יינקו (דברים לג יט)
ושפעת מים הנכך (איוב כב יא) שפעת גמלים
הנכך (ישעיה ס ו) משפעת סוסיו (יהוהאל כו
י) וירא את שפעת יהוא בבאו ויאמר שפעת אני
ראה (מ"ב ט ז) *

שפיפן * שפיפן עלי ארח (ברא' מט ז) *
שפק * פן יסיתך בשפק (איוב לו יח) ובילדי
נכרים ישפיקו (ישעיה ב ו) יתכן להיות מלה זאת
לשון ארמית, ספק צרכיהון [תרגום ימצאהו
בארץ מדבר (דברים לב י)] *

שפר * מתחלק לג' מחלקות * האחד, הנותן
אמרי שפר (בראשית מט כא) אף נחלת שפרה
עלי (תלים טו ו) עשה שפיר (דניאל ד ט) מלכא
ישפר עלך (שם ד כד). שפר קדמי להחיה (שם
ג לב) לשון נועם *

השני, ברוחו שמים שפרה (איוב כו יג) ונשה

את שפרירו עליהם (ירמ' מג י) ענין אהל וקובה *
השלישי, כי קול שופר שמעת נפשי (שם ד
יט) ויהי קול השופר (שמות יט יט) יום שופר
ותרועה (צפניה א טו) *

שפרפר * באדין מלכא בשפרפרא (דנ' ו ד) *
שפת * יי' תשפת שלום לנו (ישעיה כו יב)
שפת הסיר הנרולה (מ"ב ד לח) שפת הסיר שפת
(יהוהאל כו ג) ולעפר מות תשפתני שדו (תלים
כב טז) כמו השימיני כמשמעו *

שץ * ושיציא ביהה דנה (עזרא ו טו) *

שצף * בשצף קצף (ישע' נר ח) כמו בחרי
קצף לפי הענין *

שק * מתחלק לו' מחלקות: האחד, גשה
נא ושקה לי בני (בראשית כו כו) משיקות אשדו
אל אהותה (יהוהאל ג יג) ישקני מנשיקות פיחו
(שיר א ב) *

השני, משקה הרים מעליותיו (תלים קד יג)
והשיקות בכלי זהב (אסתר א ז) וישק את צאן לבן
(בראשית כט י) וכל משקה אשר ישתה (ויקרא
יא לד) פקרת הארץ ותשקקה (תלים סה י) שמיני
ושקויי (הושע ב ז) *

השלישי, בעיר ישקו בחומר ירצון (יואל ב ט)
והשיקו היקבים תירוש ויזהרו (שם ב כד) ישחקשקון
ברחבת (נחום ג ד) כמשק גבים שקק בו
(ישעיה לג ד) ותשק ידי לפי (איוב לא כו) ענין
מרוץ המה *

הרביעי, ואל אישך תשוקתך (בראשית ג טו)
אני לרודי ועלי תשוקתו (שיר ז יא) אליך תשוקתו
ואתה תמשל בו (בר' ד ז) ונפשי שוקקה (ישעיה
כט ח) נשקו בר פן יאנף שמה (תהלים ב יב) ענין
תארה וחמרה המה *

החמישי, בשוקים וברחבות (שיר ג ב) וסגרו
דלתים בשוק (קהלת יב ד) *

הששי, ועל פך ישק כל עמי (בראשית מא
מ) ובן משק ביתי (שם טו ב) ענין כלכלה הם *
השביעי, ואת שוק הימין (שמות כט כב)
שוקיו עמורי שש (שיר ה טו) על הברכים ועל
השקים (דברים כח לה) גלי שק (ישעיה מז ב)

המבאר

שמד רש"י, ומתחם פהר כל לשון שפיתח לשון שיפה. וכן הביאו על הפסוק שפת הסיר שפת.
שכה רש"י: ופנתם פהר אהונו לשון תאוה. כבר ואל אישך תשוקתך.

השקוף ממיום קרשו (תלי' קך) מי זאת הנשקפה
(שיר ו') הלוי שקופים אשמים (מ"א ו
ד) רבעים שקף (שם ו ה) נשקפה ותיב (שופט'
ה כח) והנעתם אל המשקוף (שמות יב כ)
שקץ • שקץ תשקצנו (דברים ז כו) אל
השקצו את נפשתיכם (ויקרא יג מג) שקץ הוא
לכם (שם יא יב) •

שקר • מדבר שקר תרחק (שמות כג ז) עד
שקרים (משלי יב ה) אם תשקר לי (בראשית כא
כג) עשה רמיה דבר שקרים (תהלים קא ז)
שקר • ומשקרת עינים (ישעיה ג טז) ענין
הבטח כמשמעו •

שר • מתחלק ל"ב מחלקות : האחד, רפאות
ההי לשרך (משלי ג ח) שררך אגן הסהר (שיר ז
ג) לא כרה שרך (יהונ' פו ד) ענין פבור המה •
השני • ושר בשרים על לב רע (משלי כה כ)
ושרים כחללים (תלים פו ז) ויאמרו כל השרים
והשרות (דה"ב לה כה) •

השלישי, וחשרי למלך בשמן (ישעיה נו ט)
ומשוה בששר (ירמיה כב יד) יתכן להיות לשון
סיכה •

הרביעי, ישור כשך יקושים (שם ה כו)
אשורנו ולא קרוב (במדבר כו יז) כנמר על דרך
אשור (הושע יג יז) תשורי מראש אמנה (שיר ד
ח) ותשורה אין להביא (ש"א ט ז) מחיר הראיה
אשר יביאון אל [נוסח שד"ל לבית] הרואה ענינו
יורה עליו •

החמישי, הנשפורת והשרות (ישעיה ג יט)
ענין עדי הוא, ונזמים בלשון ארמית שירין (ת"א
בראשית כד כב) יתכן להיות שרות מגורתו •
הששי, ישיב הרע לשררי (תלים נד ז) למען
שוררי (שם ה ט) אלהים יואני בשוררי (שם נט
יא) ותבש עיני בשורי (שם צב יב) ענין אויבים
המה, אבל יתכן להיות כמו עוינים ויהי שאול
עוין את דוד (ש"א יח ט) כמלים הנזורים לפי
ענין מפעלם •

שקוה די פרול (דניאל ב לג) •
שק • מתחלק לנ' מחלקות : האחד, ואש
נשקה ביעקב (תלים עז כא) והשיקו בנשק ומנן
(יחזקאל לט ט) אף ישיק ואפה לחם (ישעיה מד
טו) ענין תבערה המה •
השני, שפ' ויפתח האחד את שקו (בראשית
מב כו) ויקחו שקים בלים להמוריהם (ישועה פ
ד) כלי בליל ומספוא המה •

השלישי, שק חפרתי עלי גלדי (איוב פז טו)
וישם שק במתניו (בראשית לו לד) והנה השק
על בשרו (מ"ב ו ל) ואני בחלותם לבושי שק (תה'
לז ג) פתחתי שקי (שם ל יב) •

שקד • מתחלק לב' מחלקות : האחד, שקרו
ושמרו (עזרא ח כט) נמר שקד על עריהם (שם
ירמיה ה ו) וישקד י' על הרעה (דניאל פ יד)
לשקד על דלתתי יום יום (משלי ח לז) ענין שמירה
המה •

השני, מקל שקד אני ראה (ירמ' א יא) ויגמל
שקדים (במדבר יז כג) וינאץ השקד (קהלת יב
ה) בסנים ושקרים (בראשית מג א),

שקד • נשקד על פשעיו בירו (איכה א יד)
ענינו יורה עליו כמו נאסר ונעצר •

שקט • נחה שקטפה כל הארץ (ישעיה יד ז)
השמר והשקט אל תירא (שם ז ד) ושקט הוא
על שמרו (ירמיה מח יא) •

שקל • וישקל אברהם לעפרן (בראשית כג
טז) מחצית השקל (שמות ל ג) חמשת חמשת
שקלים (במד' ג כו) משפט לקו וצדקה למשקלת
(ישעיה כח יז) כמשמעו •

שקם • שקמים גרעו (ישעיה ט ט) ובולם
שקמים (עמוס ז יד) עצי יער הם •

שקע • ותשקע האש (במ' יא ב) או אשקיע
מימיהם (יחזקאל לב יד) כחה תשקע בגל (ירמיה
נא טד) ענין שקיעה הם שפ' •

שקערה • שקעורות ויקרות (ויק' יד לו) •
שקה • וישקה על פני סרום (בר' יש כח) כי

המבאר

שמש רש"י : על וחלונות אטמור [יחזקאל מ טז] אמר :
ומנחם חתר שקופים לשון השקפה כמו פי ואת הנשקפה כי
השקוף ממיום קרשו וכן אל המשקוף ל"ב פחר לשון השקפה'
(שם) רש"י : ומנחם פירש תשורה לשון חקרובת דאית
פני מלך ואדם חשוב : לשון אשורנו ונראין דבריו •

שמו' בנתיבת שר"ל חסר המחלקה השנית הוא •
(שמו) רש"י, שקד סמדר, ומנחם חבירו עם לשון סמירה
כמו לשקד על דלתותי •
(שמו) פ' ירדה לעומק, חרנים צללו כעופרת : אשתקעו
כאבא • והרגום וירשמו כבלע את הקדש, כד משקע, וחרנים
הטבעו בבין רגליך אשקעא בבהתך רגליך •

[181]

השני, את בגדי השרד לשרת בקדש (שמות
לפני מא) ענין עבודה הוא לפי הענין.
השלישי, יתארהו בשרד (ישעיה מר יג) כלי
מכלי חרשים.

שרט ושרש נלפש (ויקרא יב כח) ובבשרם
לא ישרשו שרשם (שם כא ה) כל עמסיה שרש
ישרשו (זכריה יג) ענין גרידה והשתתה המה.
שרך מתחלק לב' מחלקות: האחד, אם
מחוש ועד שרך הנעל (בראשית יד כג) ולא נתק
שרך נעליו (ישעיה ה כו).

השני, בכרה קלה משרכת דרכיה (ירמיה ב
כג) כמו מעקלת דרכיה לפי הענין.

שרע שרוע וקלוש (ויקרא כב כג) כי קצר
המצע מהשחרע (ישע' כח כ) כמו מהסתרח (שנב)
מהותיר (נ"א מהותיר) לפי הענין.

שרעף גרב שרעפי בקרבו (תהלים צד יט)
ורע שרעפי (שם קלפ כג). כמו מחשבורתי
כמשמעו.

שרף מתחלק לענינים: נחש שרף ועקרב
(דברים ח טו) הנחשים השרפים (במדבר כא ו)
ופריו שרף מעופף (ישעיה יד כט) ממיני נחשים
המה, וישנו מלאכים, וישנו קסרת, וישנו
מוקדה, וישנו מלאכים, שרפים עומדים ממעל
לו (שם ו ב) וישנו קסרת הנומים, ונשא דודן
ומסרפו (שנב) (עמוס ו י). וישרפו לו שרש: גזילה
(דה"ב טז יד) וישנו מוקדה, ושרף את הדפחה
לענינו (במ' יט ה) והשרף אתה (שם יט ח) ושרף
אתו כאשר שרף (ויקרא ד כא) והנה שרף (שם
י טז).

שרץ מתחלק לב' מחלקות: האחד, ובכל
השרץ השרץ על הארץ (בראשית ז כא).

השני, ובני ישראל פרו וישרצו (שמות א ז).
שרק אשרקה להם ואקבצם (זכריה י ח)
ושרק לו מקצה הארץ (ישעיה ה כו) לשמע
שרקות עדרים (שופ' ה טו) קל קרנא משוקיתא
קחרס (רניאל ג ה).

שרק מתחלק לב' מחלקות: האחד, ואנכי
נשתתך שורק (ירמיה ב כא) ולשרקה בני אתנו

השני, ישר על אנשים (איוב לג כו) כי
בשררות לבי אלך (דברים כט יח) והיה העקב
למישור (ישע' מד) ישר יתנו פנימו (תה' יא ז).
השמיני, עלו בשרותיה ושחתו (ירמיה ה י)
באלהי אדלג שור (ש"ב כב ל) בנות צערה עלי
שור (בר' מש כב) ושורי אשכללו (עזרא ד יב).
התשיעי, ואם שור ננח הוא (שמות כא כט)
בכור שורו הרר לו (דברים לג יז) שורו עבר ולא
יצל (איוב כא י) בגלגל שורים וזחו (הושע יב
יב).

העשירי, ארבעה שרין מהלכין בגוא נורא (דנ'
ג כה) ומשרא קשרין (שם ה יב) וקשרי הרציה
משתרין (שם ה ו) ענין התור המה.

העשתי עשרה, ושריו למבנא (עזרא ה ב).
השתיים עשרה, וגם כל שרית ישראל (דה"א
יב לח) אם לא שריתך לשוב שניא (ירמ' פו יא).
שר מתחלק לד' מחלקות: האחד, בי
ערים ישרו (משלי ח טו) למרבה המשרה (ישע'
פו ו) כי השתרר עלינו גם השתחר (במדבר טו
יג) השירו ולא ידעתי (הושע ה ד) וישר אל מלאך
(שם יב ה) כי שרית עם אלהים (ברא' לב כט).
השני, אם יתגדל המשור על מינפו (ישעיה
י טו) וישר במנרה (דה"א כ ג) ברזל חרש בעל
פיפות שכלו שנים.

השלישי, ולכל משורה ומדה (שם כג כט)
במדה במשקל ובמשורה (ויקרא יט לדה) ומים
במשורה תשתה (יהוקאל ד יא) ענין מדה המה.
הרביעי, ותקח את המשרת (ש"ב יג ט) על
המהנח (ויקרא ב ה) בלשון ארמית על מסריחא
[נר"ל ושר"ל משרותא].

שרב שרב ושמש (ישעיה מט י) והיה
השרב לאגם (שם לה ז) ענין ציון וחורב המה.
שרג ובנפן שלשה שריגם (ברא' מ י)
ישתרגו עליו על צוארי (איכה א יד) הלבנו שריגיה
(ויאל א ז) כמשמעו.

שרד מתחלק לב' מחלקות: האחד, או
יך שרד לאיריים עם (שופטים ה יג) עם שרירי
חרב (ירמיה לא ב) ענין שארית המה.

המבאר

(שנב) בכל ההעתיקות כתיב ומשרפו בשין שסאלית. והיא
כנסתה קניקוט ורי רופסי.

שניא רש"י: שריתך השאריתך. לשון שארית, וכן פתרו מהם.
שנב' מן וסרה הערף [שמות יב] וסרחים על ערשום
[עמוס ו ד].

המה, ויתכן להיות מגורחו תושיה (איוב ל כג)
 היא המניעה והחשיכה והמלאיה אשר לא
 המצא שנה) *

הרביעי, ישי מות עלימו (שנא) (תלים נה פז)
 יתכן להיות מגורחו יש, ויש תגה את ידך (מ"ב
 י טו) אם ישכם עשים (בראשית כד מט) כי את
 אשר ישנו פה (דברים כט יד) יתכן לנשות גב
 למלים העליונים אם יש את נפשכם (בר' כג ה) *
 החמישי, שתי ידות (שמו' כ יז) שני ארנים
 (שם כו יט) שתי הכלית (ויקרא ג ד) *

ע * מתחלק לב' מחלקות: האחד, שה חמים
 (שמורת יב ה) מהיות משה (שם יב ד) שה
 נשבים ושה עוים (דב' י ד) או את שיו נדחים
 (שם כב א) איש שורו ואיש שיהו (ש"א יד לו) *
 השני, שא אול אחת המו (עזרא ה טו) ונשו
 את כלמתם (יהוקאל לש כו) אשרי נשוו פשע
 (תהלים לב א) *

שש * מתחלק לב' מחלקות: האחד, שש
 השעורים (רות ג גי) שש הערים האלה למקלש
 (במדבר לה טו) שש הנה שגא יי' (משליו פז)
 ששה משמחם (שמות כז י) וששיתם האפיפה
 (יהוקאל מה יג) *

השני, שש ומשי ורקמה (שם טו יג) שש
 ברקמה (שם כו ז) שש משור (שמות כו א) *
 השלישי, שקויו עמודי שש (שיר ה טו) על
 גלילי כסף ועמודי שש (אסתר א ז) ואגני שיש
 לרב (דה"א כט ב) *

שש * שש אנכי על אמרתך (תהלים קיט
 קסב) או נשיש שבט בני (יהוקאל כא פז) פגעת
 את שש (ישעיה סד ד) ששוק ושמחה ישיגו (שם
 לה י) והיה כאשר שש יי' עליכם * * * כן ישיש
 (דברים כח סג) ישישו וישמחו בך (תה' מ יז) *
ששא * ושבתךך וששאתך (יהו' לט ב) *
שת * מתחלק לו' מחלקות: האחד, שתי
 באדני אלהים מחסי (תהלים עג כה) שחה עונתני

(בראשית מט יא) הלמו שרוקיה (ישעיה טו ח)
 שרוק כשריג [נ"וול ענין שריגים] *

השני, שרוקים ולבנים (זכריה א ח) ממיני
 צבעונים [נ"ה צבעים] ויתכן להיות מגורחו עבדי
 משתים שריקות (ישעיה יט ט) וחורי (שם) יורה
 על שריקות *

שרשי * מתחלק לב' ענינים: האחד, שרשי
 פתוח עלי מים (איוב כט יט) ושרשי הים כסה
 (שם לו ל) הפך משרש הרים (שם כח ט)
 וחשרש שרשיה (ההלים פ י) חמרים ושרשת
 (דה"ב ג ה) מעשה שרשרה לכתרות (מ"א ז ט)
 שרשרת גבלת מעשה עבת (שמות לט טו)
 שרשת גבלת מעשה עבת (שם כח כב) *

השני, ושרשך מארץ חיים סלה (תהלים נב
 ז) ובכל תבואתי חרש (איוב לא יב) וצאצאי
 ישרשו (שם לא ח) הן למות הן לשרשי (עזרא
 ז כז) *

שרת * ושרת את אחיו (במדבר ח כו)
 אילי נביות ישרתונך (ישעיה ס ז) הוא ישרתני
 (תלים קא ו) * ויתכן להיות מגורחם וכל משרת
 ענבים (במדבר ו ג) כל דבר אשר יעשה מענבי
 הדפן שנה) לכל מיני מלאכות, כעניני אתה מוצא
 או בעור או בבלי מלאכת עור (ויק' יג מיה) וכמהו
 וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עוים (במ' לא דך) *
ש * מתחלק לה' מחלקות, האחד, לא נשיתי
 ולא נשו בי (ירמ' פו י) כאשר נשא בו שני (ישע'
 כו ב) והנשה בא לקחת (מ"ב ד א) ושלמי את
 נשך (שם ד ז) כי חשה ברעך משאת מאומה
 (דברים כד י) *

השני, שנו) אחה ישראל לא תנשני (ישע' מד
 כא) צור ילדך חשי (דבר' לב יח) כי נשני אלהים
 (בראשית מא נא) נשיתי טובה (איכה ג יז) לשון
 שכחה דום *

השלישי, כי ישה נך אלוה מעונך (איוב יא
 ו) כי השה אלוה חכמה (שם לז יט) ענין מניעה

המבאר

שנו) רש"י: שרשת גבלת לשון שרשי אילן. ואף שרשרת
 פתח מנחה בן סרוק לשון שרשים. ואמר שהריש יתרה כמו
 מ"ם שבשילשם ומ"ם שבריקים. ואינו רואה את דבריו. אלא
 שרשרת בלשון עבדות כששלת בלשון משנה.
 שנה) בירר הנוסחאות מלבד החמבורג כתיב מנסן הית החת
 מענבי הדפן.
 שנו) בירר הנוסחאות נשה בה"א. וכן הקרי מלבד בה"ח.
 שנו) בנחם לנגידן מחלקה השנית: והמנני תושיה [איוב

ל כב] כי כפלים להושיה [שם יא ז] ובכל תושיה יתבלע
 [משלי יח א] ומחלקה האחרונה. שתי ידות. שתי כליות שני
 ארנים נחמה בה.
 שנה) בנחם לנגידן במקום המאמר ענין מניעה המה ויתכן
 וכי' עד תופו. כתיב ביה"ל. יתכן להיות שניחם יסוד אחד
 ושה תושיה תושיה. ויתכן לנפוח אלהים חשי.
 שנה) רש"י: ומנחם פתח יש לשון יש כמו אם ישכם עשים
 [בראשית כד מט] אשר ישני פח [דברים כט יד].

[183]

לנגדך (תלים צ ח) אשר שתה אפרחיה (שם פד
 ד) כי השתות יחרסון (שם יא ג) למען שתי
 אתתי אלה (שמורת י א) ושמה לצלמות ושירת
 לערפל (ירמיה יג טו) *
 השני, והשושי שת ערות מצרים (ישעיה כ
 ד) נחצי עד שתותיהם (ש"ב י ד) ענין ערדה
 המה, ויחכן להיות מגורתם שית זונה ונצרת
 לב (משלי ו י) יעשף שית חמס כמו (תה' עו ו) *
 השלישי, שתה אדני (ברא' כד יח) ונווליהם
 כל ישתיון (תלים עה מו) וכל משקה אשר ישתה
 (ויק' יא לד) והיה שתתיה מרכאים (ישע' יט י') *
 הרביעי, או בשתי או בערב (ויקרא יג מח)
 או את השתי או את הערב (שם יג נב) *
 החמישי, ונשתו מים מהים (ישעיה יט ה)
 לשונם בצמא נשתה (שם מא יז) נשתה גבורתם
 היו לנשים (ירמיה נא ל) בגבורה ולא בשתי
 (קהלת י יז) *

הששי, רומה אמין שחין פמיה אמין שר
 (דניאל ג א) *
השביעי, שיהו ושמיירו (ישעיה י יז) ועלה
 שמיר ושית סס (שם ה ו) כי שמיר ושית תהיה
 כל הארץ (שם ז כד) ענין קוצים המה *
שתל * כעץ שתול על מים (ירמיה יז ח)
 בחר מרום ישראל אשתלנו (יחזקאל יז כג) שתולים
 בבית ה' (תלים צג יד) בניך כשתילי ויהים (תלים
 קכח ג) *
שתם * ונאם הגבר שתום העין (במדבר כד
 ג) וישתומם כי אין מפגיע (ישעיה נפ טו) ענין
 ראייה המה *
שתן, משתין בקיר (ש"א כה כב) *
שתע * [השרש הוא יש ברישמה ואינו בריך המחבר] *
שתק * וישמחו כי ישתקו (תלים ז ל) ישתק
 מדון (משלי כו כ) וישתק הים מעלינו (יונה א
 יא) ענין רמזה הם *

ותשלם מחברת שי"ן

אחל מחברת תי"ו

תאב * תאב תאו תאם תאר, תב תבל תבן,
 תור, תה, תו תוה, תו, תחורא תחש תחה,
 תיש, תך תכלת תכן, תל תלג תלם תלע, תכ
 תמד תמה תמך תמל תמר, תן תנוך תנור, תס,
 תע תעב תעץ, תף תפר תפש, תץ, תק תקל,
 תקן תקע תקף, תר תרגל תרו תרן תרשיש, תש,
 ת, תחה *
תאי * תאיו איליו ואלמיו (יהונק' מ לו) ותאי
 השער (שם מ י) אל התאים (שם מ טו) * ענין
 קשת מן בנין *
תאש * והתאויחם לנכס (במ' לד י) תתאו
 לנכס (שם לד ז) עד תאות נבעת עולם (בראשית
 מט כו) *

תאב * גרסה נפשית לתאבה שטב) (תהלים
 קיש כ) תאבתי לישועתך (שם קיש קעד) מתאב
 אנכי (עמוס ו ח) ענין כליין ושבר המה *
תאו * ותאו זומר (דבר' יד ה) כתוא מכמר
 (ישעיה נא כ) *
תאם * והיו תואמים מלמשה (שמורת לו
 כט) שכלם מתאימות (שיר ד ב) תאומי צביה
 (שם ד ה) *
תאין * תאנים עם בכורים (נחום ג יב) עלה
 תאנה (בראש' י ג ו) תאנה לא תפרה (חב' ג יז) *
תאר * מתהלך לב' ענינים: האחד, ותאר
 הגבול (יהושע טו ט) רמון המתאר (שם יט יג) *
 השני, יתארהו בשרד (ישע' מר יג) לא תאר

המבאר

שם רש"י: בתי קוצים פתח בהם מנחם בן פרנץ.
 שם אש"ת: בנייתו לזכרון כתוב תאי. ובב"ר סעורב השרש הוא
 עץ שרש חו' בעצמות.

הים (שמו' יד' כג) בתוככם לאחות קבר (בר' כג ט) בתוככי ירושלים (תל' קפו יש) והבירה התיכן (שמות כו כח) האשמרת התיכונה (שופטים ז יש) והם חכו לרגליך (דברים לג ג) חך כמו קרב' השני, מתוך ומחמס יגאל נפשם (תלים עב יד) חך ומרמה (שם נה יב) ואיש תכניס (משלי כט יג)

השלישי, וקפים ותכיים (מ"א י כב) הרביעי, כהחך כסף (יהוקאל כב כב) חתנו בתוכה (שם) ויתכו כמים שאגתי (איוב ג כג) לא נתך ארצה שני (שמות ט לג) ותחך עלינו (דניאל ט יא) להנתך (יהוקאל כב כ)

תכלת • תכלת וארגמן (שמות כו לא) פתיל תכלת (שם כח לו) •

תכני • מי תכן את רוח ד' (ישע' מ' יג) אנכי תכנתי עמוריה (תל' עה ר) והכן לבות ד' (משלי כא ב) לא יתכן (יהוקאל יח כה) לא יתכנו (שם יח כט) ולו נתכנו עללות (ש"א ב ג) • כמו לו נסכנו •

תל • מתחלק לענינים, ויסוד אחד להם: האחד, והיתה תל עולם (דברים יג יו) הר גבה ותלול (יהוקאל יו כב) על תלה (ירמיה ל יח) •

השני, ותלית אותו (דברים כא כב) חלחו עליו (אסתר ז ט) תלה ארץ (איוב כו ז) ותלו עליו כל כבוד בית אביו (ישעיה כב כד) •

השלישי, קוצותיו תלתלים (שיר ה יא) הרביעי, חליך וקשתך (בראשית כו ג) חלינו כנורותינו (תתלים קלו ב) וחוללינו שמחה (שם קלו ג) •

תלג • לבושה כתלג חור (דניאל ז ט) שלג בלשון ארמית תלגא •

תלם • תלמיה רוח נחת (תלים סה יא) על חלמי שרי (הושע יד) בתלם עבחו (איוב לט י')

תלע • מתחלק לג' מחלקות: האחד, תולעת שני (שמות כה ו) אנשי חיל מתלעים (נחום ב ד) האמנים עלי תולע (איכה ד ה) •

השני, כי תולעתם לא תמות (ישעיה סו כד)

לו (ישע' נג ב) חשך משחור תארם (איכה ד ח)

תב • מתחלק לב' מחלקות: האחד, התיב עטא ושעם (דני' ב יד) להתנוחך (שם ג טו) • השני, דינא ותיב (דני' ז י) די יתבין בשמרין (עזרא ד י)

תבל • מכין תבל בהכמתו (ירמיה י יב) ומי שם תבל (איוב לר יג) תבל וארץ וארמה וארקא כנויי ארץ המד •

תבן • תבן אין גזן לעברך (שמות ה טו) כהרוש מתבן (ישעיה כה י) יתשב לתבן ברזל (איוב מא יט) •

תדר • די אנת פלח ליה בתדריא (דניאל ו יז) לשון תמיד הוא •

תה • קו תהו (ישעיה לר יא) היתה תהו (בראשית א ב) מקום נבוב הוא •

תה • והחיות תיו (יהוקאל ט ד) ויהן על דלתות השער (ש"א כא ד) וקרוש ישראל החתו (תלים עח מא) הן תיו שדי יענני (איוב לא לה) •

תהו • תהו וקם בהתבהלה (דניאל ג כד) כמו וע וחורר •

תז • הסיר התו (ישעיה יח ה) ענינו יורד עליו, כמו השליך •

תחרא • כפי תחרא (שמות כח לב) כמו שריון, ולא נודע אם התו"ו יסור במלה אם אין •

תחש • ואנעלך תחש (יהוקאל טו י) ערת תחשים (שמות כו יד) •

תחת • עין תחת עין (שמות כא כד) נפשינו תחתים (יהושע ב יד) תחת אבותך (תלים מה יז) תחת הנעצוץ (ישעיה נה יג) •

והקרב אליהם, התחת זאת לא יומרת שמעי (ש"ב יט כב) ותחת כי אהב את אבתך (דברים ד לו) תחת אשר לא עבדת (שם כח טו) • והקרב אליהם, תחת כל השמים (בראשית ז יט) תחת כרכבו (שמו' לד ד) תחתך יצע רמה (ישע' יד יא) •

תיש • ותשים עשירים (בראשית לב יד) זוריר מתנים או תיש (משלי ל לא) כמשמעו •

תך • מתחלק לד' מחלקות: האחד, חך

המבאר

מאליו לפי שהביאו במחלקה אחת עם חליו כנורותיו. חליך וקשתך. ולדעתו כונתו מבחם שנח מלת חליך גם חליו כנורותיו כולם לשון כלי זמר, כי מבליערי זאת לא היה לו לחלק להם בחלקה בפ"ע. והיה כוללם במחלקה הב' יעב"ב.

שכן רש"י: ומנהם בן סרוק חברו בחלק כהחך כסף. לשון יציקת סמכות, והואה אפי את דבריו כהרוממו רצף ואחך יציקת לאחיא. אף זה לא נחך לא הוצי' לארץ. שם רש"י: וחוללנו מיני כלי זמר על שחולקין אותם, כך יסירש מבחם ע"כ. ומה נחסר החיפוש. אולי הבין רש"י

אבר (תהלים קי"ט קצ"ו) וירסן מתעה (ישעיה ל"ב) ולדבר אל ד' תועה (שם לב ו) תעו במדבר בשימין דרך (תלים קו ד) ותלך ותהע במדבר (בראשית כא יד) הבל המה מעשה תעתעים (ירמיה טו) והייתי בעיניו כמתעזה (בראשית כו יב) .

תעב . המתעבים משפט (מיכה ג ט) נחעב ונאלח (איוב טו טז) .

תער . והעבירו תער (במדבר ח ז) כתער מלמש (תהלים נב ד) .

תה . בתמים ובמהלת (שמות טו כ) ותף וחליל (ישעיה ה יב) בתוך עלמות חוספות (תלים סח כו) מתפסות על לבבך (נחום ב ח) .

תפרי . שק תפרי עלי גלדי (איוב טז טו) ויתפרו עלי תאנה (בראשית ג ז) .

תפש . ואתפש בשני הלחת (דברים טו יז) ותתפשדו בבגדו (בראשית ל"ט יב) ענין אחיזה הם, ותפשתי שם אלהי (משלי ל"ט) נראה מלה זאת כי איננה מגורתם ופתורנה כפי ענינה וחלולתי שם אלהי .

תני . ונתן את הבית (ויק' יד מה) ונתצתם את מזבחתם (דברים יב ג) נתן ד' (תלים נחז) תנור וכרים יתן (ויק' יא לה) יתן כמו יוהש .

תק . ולא נתק שרוך נעליו (ישעיה ה"ב) ומוסרותיהם ינתק (תלים קו יד) לא במהרה ינתק (קהלת ד יב) וכל מופה רנתקו (ישעיה נח ז) וינתק את את היתרים כאשר ינתק פתיל הנערת (שופטים טז טו) . והקרוב אליהם, נתקו נפותר רגלי הכהנים (יהושע ד יח) עד התיקנו : הם (שם ח"ט) וינתקו מן העיר (שם ח טז) כי משם אתקן (ירמיה ג כד) והוא מן התיבות ההפוקות אתקן כפי התיקן שניהם יסוד אחד להם אבל ענינם שפירש צמצם [נו"ב ושני הענינים נפרדים כמעט] .

תקל . תקלתא במאנויא (דניאל ה כז) ענין משקל .

תקן . תקן משלים הרבה (קהלת יב ט) מעות לא יוכל לתקן (שם א טו) ועל מלכותי התקנת (דניאל ד לג) אספריא תקנא (עזרא ד זי) .

תקע . מחזקת לג' מחלקות : האחר, תקעו שופר בציון (יואל ב א) הלוך ותקע (יהושע ו יג) . השני, ותקעתיו יחד במקום נאמן (ישעיה כב

וירם תולעים (שמות טו כ) ואנכי תולעת ולא איש (תלים כב ז) .

השלישי, ומתלעות לביא (יואל א ו) מתלעות עול (איוב כ"ט טז) השינים הטוחנות .

תם . ואני בתמי אלך (תלים נו יא) אתהלך בתם לבני (שם ק"א ב) אשרי תמימי דרך (שם קי"ט א) אין בו מתם (ישעיה א"ז) בתם פרח (שם יח ה) כהתמך שורך (שם לג א) ויעקב איש תם (בראש' כה כז) והיה תמים (שם יז א) ואולם שנים תמימים (שמות כ"ב א) .

תמד . עלת תמיד (שמות כ"ב א) אש תמיד (ויקרא ו ו) הוסר התמיד (דניאל יב יא) . **תמה** . התמהמהו ותמהו (ישעיה כ"ט ט) אל תתמה על החפץ (קהלת ה ז) ובתמהון לבב (דברים כ"ח כח) .

תמדך . הן עבדי אתמדך בו (ישעיה מב א) בי תמכה ימינך (תלים ס"ט ט) תמדך אשרי (שם יז ה) ויתמדך יר אביו (בראש' מח יז) כמו ויסמד ויאחו .

תמול . תמול בואך (ש"ב טו כ) תמול שלשם (שמות ח ח) .

תמר . וזאת קומתך דמתה לחמר (שיר ז ח) ושבעים תמרים (שמות טו כז) .

תני . מתחלק לד' מחלקות : האחר, תנה את נשי (בראש' ל כז) הן להם כפעלם (תלים כח ד) מתן בסתר (משלי כא יד) .

השני, כי יתנו בניים (יהושע ח י) יתנו צדקת ד' (שופ' ה יא) ענין שינון [נו"ל שנוי] שבהם . השלישי, אה הייתי להנים (איוב ל כ"ט) גם תנין חלצו שד (איכה ג ד) .

הרביעי, לתנות לבת יפתח (שופטים יא מ) ויתכן להיות היטב מגורת המחלקות השניה (נו"ל העליונה) כמו קינים והנה מגורת הניון והשרים השרות יורה עליהם, המועדים לקנה ולרנה (נ"ו ולדאנה) וכמבשר לשובה ולרעה .

תנודך . על תנודך אונם (ויקרא ח כד) . **תנור** . תנור וכירים (ויקרא יא לה) כתנור אש (תלים כא י) כמשמעותו .

תס . נהסו נתיבתה (איוב ל יג) ענינו יורה עליו כמו נחצו נחשו .

תע . העה לבני (ישעיה כא ד) תעיתי כשה

מה יתרון לאדם (קהלת א ג) ויתרון ארץ (שם ה ח) ומותר האדם (שם ג יט) שפת יתר (משלי יז ז) יתור הרים מרעזו (איוב לט ח) .

השביעי, ותר ונוול (בראשית טו ט) שתי תרים (ויקרא ה ז) כמשמעו .

השמיני, תורין דברין אמרין (עזרא ז יז) .
התשיעי, תרי עשר למנין שבטי ישראל (סנהדרין עזרא ו יז) .

תרנל . ואנכי תרגלתי לאפרים (הושע יא ג) .
תרנז . ויקח תרזה ואלון (ישעיה מד יד) .
תרן . כתרן על ראש הדור (ישעיה ל יז) לעשות תרן (יחזקאל כו ה) בל יחוקו כן תרנס (ישעיה לג כג) .

תרשיש . תרשיש ושהם וישפה (שמות כח כ) וגויתו כתרשיש (דניאל י ו) . אניה נאה תרשיש (יונה א ג) שם מקום הוא .

תש . ונתשתי אשרך (מיכה ה יג) אם ינתשו (ירמיה יח יד) ויתשם ד' (דברים כט כז) .

תתח . נקש נחשבו תותח (איוב מא כא) ממייני שלח הוא .

תתחל . מתחלק לב' מחלוקת: האחד, תהותתו על איש שפי' (תהלים סב ד) התיו לאכלה (ירמיה יב ז) .

השני, ויתן להם צדה לדרך (בראש' מה כא) מתת אלהים (קהלת ג יג) .

כג) וחתקע את היחד ברקתו (שופט' ד כא) חקע את אהלו (בראשית לא כה) ויתקעזו ימה סוף (שמות י יט) ענין שקוע המה .

השלישי, האשה התקעית (ש"ב יד ד) בנקדים מתקוע (עמוס א א) שם מקום הוא .

תקף . בתקף כל מלכותו (דניאל יא יז) וכל מעשה תקפו וגבורתו (אסתר י ב) ויהי לתקופת השנה (דה"ב כר כג) ענין חזק ואומץ הם .

תך . מתחלק לש' מחלוקת: האחד, הורי זהב (שיר א יא) נאוול לחיך בתרים (שם א י) ובהגיע תך (אסתר ב יב) כתור האדם המעלה (דה"א יז יז) ענין סדר המה .

השני, ויתרו את הארץ (במדבר יג כא) לתור את הארץ (שם יג טו) ולא תתורו (שם טו לט) תרתי בלבי (קהלת ג ג) אשר תרו (במדבר יג לב) דרך האחרים (שם כא א) .

השלישי, ויחר ממקומו (איוב לו א) לנתר בהן על הארץ (ויקרא יא כא) ראה ויתר גוים (חבקוק ג ו) .

הרביעי, מתיר אסורים (תהלים קמו ז) החר אגרות מוטה (ישעיה נח ו) שלח מלך ויתירוהו (תהלים קה כ) .

החמישי, יתר הגוים (יואל א ד) ומיתר השמן (ויקרא יד יז) ויתורו אנשים ממנו (שמות טו כ) .

הששי, יחר מרעזו צדיק (משלי יב כז) יחר שאת (בראשית מט ג) אל תוחר (שם מט ד)

ותשלם מחברת תי"ו

המבאר

שמו' רש"י: ומנחם פירש כגורת התיו לאכלה, ויתא ראשי עס. עד אנה וראסו על איש. עכ"ל.

סמה' בנימח ברלץ במקום הפסוק תרי עשר כריב. ובהגיע תר אסתר [אסתר ב טו] וכנ"ר בא במחלקה הראשונה.

השמטות שנשמטו בתוך הספר מצד 120 עד 136 .

[למכת אחר בוא ההעתיקה כהאמבורג לעת הרפסת הדפים הזכרים, נשמטו כל הכתובים ולמטה ואף כי רובם לא יועילו ולא ינרעו. בכל זאת נמצא בתוכם איזה דברים מעיילים, ולפעם לא יחסר במחברת כל הנמצא בארבע ההעתיקות אשר היו לפני נתיים במקום הזה.]

- מש** • במחלקה הא': אם ימשו החזקים האלה (ירמיה לא לו) • ובמחלקה הב': ימששו חשך ולא אור (איוב יב כה) • ותחת ממשש כמו מגשש כחוב שם ממשש כמו מושש •
- משך** • ומשכתי אלך (שופטים ד ז) בחזלי אדם אמשכם (הושע יא ד) • ענין אחר להם •
- משל** • במחלקה הב': ואחזה מושל בכל (דה"א כט ב) ולמשל ביום ובליה (בר' א יח) •
- מת** • במחלקה הב': יחיו מתוך (ישעיה כו יח) ידרש בעד החיים אל המתים (שם ה יח) •
- מתן** • מוזן מתננים קמיו (דברים לג יא) והעמדת להם כל מתנים (יהווקאל ג ז) •
- מתק** • מזה מתוק מרובש (שופטים יד יח) ומתוקים מרובש (יהווקאל ג ז) •
- נא** • במחלקה הב': נוסף לבאור השרש לשון שנייה הם •
- נב** • השרש הוזה מחולק לשני שרשים נפרדים האחד **ניב**, והשני **נב**, ורדוקים זה מזה לפי ערך סדר הא"ב • ובסוף שרש **נב** נוסף לבאור ענין אומץ הם •
- נבל** • במחלקה הב': אורך בכלי נבל (תה' שא כב) ועד כל כלי הנבלים (ישעיה כב כד) •
- נגד** • במחלקה הא': ואלכה לנגדך (בראש' לג ב) • ובמחלקה הב': נוסף לבאור: נניד כמו שר •
- נגן** • והיה כנגן המנגן (מ"ב ג שו) •
- נדק** • נוסף שם לבאור: לשון צעקה הוא •
- נולי** • וביחה נולי ישתרה (רניאל ג כט) •
- נום** • פרקו נומי הוזהב (שמות לב ב) •
- נח** • במחלקה האחד: ולא מצארה היונה מנוח (בראשית ה ש) ביום הניח ה' לך (ישעיה יד ג) והנחתי לך (שמות לג יד) • ובמחלקה הב': ואם מנחת מרדחת קרבנך (ויקרא ב ז) • ובמחלקה הד': מי נחני עד אדום (תלים ס יא) •
- נחל** • במחלקה הא': ואת הנחלים ארנון (במדבר כא ד) •
- נחש** • במחלקה הא': כאשר אנלים ינחם (איוב כט כה) כי לא אדם הוא להנחם (ש"א טו כט) •
- נחש** • במחלקה הב': ויאסדרו בנחשתיים (שופטים טו כא) • ובמחלקה הג': נחש עלי רךך (בראשית מט יז) אם ישך הנחש בלי לחש (קהלת י יא) •
- נך** • בסוף נוסף שם לבאור: ענין נפיצה המזה [וכן בשאר ההעתיקות] •
- נכאת** • בסופו נוסף לבאור: בית סמים •
- נכה** • נכה פתח הבית (אסתר ה א) נכה פני אדני (איכה ב יח) •
- נכר** • בסוף מחלקה הב': נוסף לבאור: כמו הסנה •
- נין** • ולניני ולנכדי (בראשית כא כג) •
- נ** • בסופו תחת העיר היונה כתוב חרב היונה (ירמיה מו טז) •
- נס** • במחלקה הא': וינס החויצה (בראשית לג יג) • ובמחלקה הב': וכנס על הגבעה (ישע' ל יז) •
- נער** • בסוף מחלקה הא' נוסף לבאור: ענין אחר להם •
- נף** • במחלקה הב': ונפת מתוק על חקך (משלי כד יג) • ותחת המיבותי משכבי כתוב שם השיבותי משכבי •
- נפש** • במחלקה הא': כי דרם הוא הנפש (דברים יב כג) •
- נץ** • בסופו נוסף לבאור: כמו שביב אשו (איוב יח ד) •
- נצה** • במחלקה הד': אחרי למנצח בניניתי נוסף: וכמוהו בנבלים על עלמות (דה"א טו ז) בכנרות על השימנית (שם טו כא) •
- נר** • במחלקה הא': בהלו נרו עלי ראשי (איוב כט ג) ונר אלהים טרם יכבה (ש"א ג ג) •

סוף (קהלת ג יא) : באשר הוא סוף כל האדם
(שם ז ב) וסופו על הים האחרון (יואל ב כ)

ספד : וספדה הארץ (זכריה יב יב)

ספח : במחלקה הב' : ולא תקצרו את ספחיו
(ויקרא נה יא)

ספר : במחלקה הא' : אשר לא יספרו (מ"א
ח ה) : ובמחלקה הג' : אמחנו מספרי (שמות

לב לג) וספרין פתחיו (דניאל ו י)

סק : בסופו נוסף לראיה : ויעל (שמות י
ב) בלשון ארמית ויסק (ת"א)

סקל : וסקלהו אנשי עירה (דברים כב כא) :
כי סקל יסקל (שמות יט ג)

סר : במחלקה הג' : תחת סודר מגורת, כתוב
שם מגורתו : ובמחלקה דה' : יסר בנק כי יש

הקוה (משלי יט יח) : ובמחלקה הו' : תחת
כמשמעו כתוב כמו : [וראו להעיר כי גם זה

יחזק להיות משגגות המעתיקים, ואפשר כי היה
כתוב כמ' בראשי תיבות : והמעתיק חשבה למלת

כמשמעו : וכן קרה גם במקומות אחרים : אם
נוסף עיר כתוב אחר לראיה אחריה : כי לולי זה

היה מביא הפסוק לפניה ולא לאחריה.]

סרב : בסופו נוסף לבאור ענין מדרות
ומיאון הוא

סרבל : וסרבליהו לא שני (דניאל ג כו) :
סרר : תחת עורף ויותרת כתוב שם עורף

ויתרות

סריס : לסריסים אשר ישמרו את שבתותי
(ישעיה נו ד) ויקצף פרעה על שני סריסיו (ברא'

מ ב) וסריסי המלך הגיעו (אסתר ו יד) כמשמעו
[השרש הוזה חסר בכל ההעתקות מלבד בנו"ה.]

סרעף : תחת סעיפים כתוב שם ענפים

סרפד : בסופו נוסף לבאור : ענין הרול הוא

סת : תחת כמשמעו וישיאם אלהים כתוב
שם וימישם אלהים : וכן כתוב גם בנוסחת

לונדון, אולם בנוסחת ברלין כתוב שם וינחשני
אלהים וקרוב כי גם זה נשתנה ע"פ המעתיקים

ממלת וימישם : ובנוסחת ווין חסרה המלה הזאת
סתיו : אחרי לשון חורף הוא נוסף שם :
אבל הפסוק יורה עליו

סתר : מיהלקה השנית גוללת בתוכה גם
סוקי יהי עליכם חסרה, ולמהרה ולמסרה,

נשם : נר ה' נשמה אדם (משלי כ כו) :
נשר : כנשר יעיר קנו (דברים לב יא)

נתח : תחת התך לעצמות כתוב שם :
והיחך עצמות הוא

סא : אחר ענין מדה הם נוסף : בניית סאתים
ורע (מ"א יח לב)

סב : ויסב מעליהם ויבך (בראשית מב כד)
ויסב מאצלו (ש"א יז ל) והנה חסבינה אלמותיכם

(בראשית לו ז) יסבו עלי רביו (איוב שו יג) סבוני
כדבורים (תהלים קיח יב) ויסב שמואל ללכת

(ש"א שו כו) ואתה הסבת את לבם אחורנית
(מ"א יח לו)

סג : מורכיו ישבע סוג לב (שם יד יד) :
סגר : וסגרו על מסנר (ישעיה כד כב)

סד : במחלקה הב' : על עמך יערימו סוד
(תלים פג ד) כי אם גלה סודו (עמוס ג ז)

סחר : והיה סחרה ואתננה (ישעיה כג יח) :
סד : במחלקה הא' : סכותה לראשי ביום

נשק (תהלים קמ ה) : ובמחלקה הג' : נסכי
צפון (יהושע לב ל)

סכל : הללות ושכלות (קהלת א יו) :
סל : במחלקה הויו : אבחנך על מי מריבה

סלה (תלים פא ח) בני יעקב ויוסף סלה (שם עז
פז)

סלח : סלח נא לעון העם הוה (במדבר יד
יש) ארני סלחה (דניאל ט פ)

סלחתי כרביך (במדבר יד כ) כמשמעו

סלע : במחלקה הא' : ודברתם אל הסלע
(במדבר כ ח) : ומאנך יצדק את אשר הכנסהו

במקומו לפי חשבת דונש : עיין הערה רמ"ד

סמד : סמוך לבו לא יירא (תהלים קיב ח) :
סנורים : ויכס בסנורים (מ"ב ו יח)

ס : במחלקה הב' : כיום משה במדבר (תלים
צה ח)

סע : ורוח נסע מאח ה' (במדבר יא לא) נסע
לפניהם (שם יג)

סער : ורוח סערות תבקע (יהושע יג יא)
והכתוב שער קשב (ישע' כה ב) כתוב שם אחרונה

עם אלה אשר בשין תחת סמך :
ספ : במחלקה הד' : תחת כלים וכפות כתוב
שם כלים וכסות : ובמחלקה הו' : מראש ועד

- נראה כי שעות הוא ובסוף המחלקה הב' אחרי ענין חורבה הוא נוסף כמו כן: יהי עליכם סתרה *
- עב** • במחלקה הא': הנה עב קטנה כסף איש (מ"א יח מד) *
- עבר** • ולעבר עברתו נכריה עברתו (ישעיה כח כא) *
- עבש** • אחרי פתרון לפי הענין נוסף לבאור אותו הלכך שיגדל בחביות *
- עג** • תחת ענין עכס הוא: כתוב שם ענין איסר כלא הוא • ונראית הנוסחא הזאת צורקת • כי גם רש"י פירש כן על הלחן העגנה (רות א יג) • ובמחלקה השנית: ובכל אשר עגבה (יחז' כג ז) *
- עגל** • במחלקה הא': עגלה משלשת (בר שו ט) בין בתרי העגל (ירמיה לד יט) *
- עד** • במחלקה הא': עד עולמי עד (ישעיה מה יז) לעד עד עולם (שם ל ח) • ובמחלקה הא' ערה אברים (תהלים סח לא) *
- ובמחלקה הו': עדותיך וחקיך (דה"א כט יט) ויערה לאמר (מ"א כא) • ובמחלקה הו': עד כל ימי הארץ (בראשית ח כב) עורנו מדבר עמם (שם כט ט) • ובמחלקה הש': אלה מועדי ה' (ויקרא כג ד) *
- עו** • תחת כמשמעם כתוב כמשמעו נתיבותי עוה (איכה ג ט) [אפשר לומר כי מלת כמשמעו שעות בכלם • וצ"ל כמו נתיבותי עוה] *
- עזב** • במחלקה הב': ואל תעובני אלהי ישעי (תלים כו ט) ועזבו לאחריים חילים (שם מט יא) ותחת מלת נמישה נמצא שם נתישה *
- עז** • במחלקה הב': ועל שפם יעשה (ויק' יג מה) • ובמחלקה הג' נוסף לבאור: כמו עצה • **על** • במחלקה הא': הקם על (ש"ב כג א) הנושא בשמים מעלותו (עמוס ט ו) יעלו בתהו ויאבדו (איוב ו יט) • ובמחלקה הב': תחת מועל כתוב מעלי [ונראה כי יהיה כתוב מעל ונקודה אחת] להפסק המאמר ונעשה ממנו יוד [ותחת ועוד השני כתוב שם השלישי, וא"כ יהיו שם י"א מחלקות] ובמחלקה הג': מה מצאו אבותיכם בי על (ירמיה ב ה) • ובמחלקה הד': והבקר עלות עלי (בראשית לג יג) • ובמחלקה הו': והנה עלה בית מרץ בפי (ברא' ח יא) • ובמחלקה הו': שברתי עיך (ירמיה כ ב) וחבל על מצני שמן
- (ישעיה י כו) *
- עלם** • במחלקה הג': תחת ענין תמיד כתוב שם והוא בדברי הימים ענין רמיד [ר"ל והוא הכתוב שמי לעילום ברה"ב פירושו חמיד] • ובמחלקה הרביעית: וכמהו בנבלים על עלמות (דה"א טו ד) *
- עלף** • ותך השמש על ראש יונה ויתעלף (יונה ד ח) *
- עם** • במחלקה הב': נוסף לבאור ענין כהות הוא *
- עמד** • במחלקה הא': תחת רגלי עמידתו כתוב רגלי עמדה במישור (תהלים כו יג) [וכן נכון] • ובמחלקה הג' ויעמדה לפני פרעה (שם מז ז) ובמחלקה הד' נכללו גם הכתובים וירח עמד • • • ויעמד השמש, ויעמד השמן • אשר נזכרו בהעתקות האחרות במחלקה הג' *
- עמס** • תחת לשון משא כתוב שם לשון הרמה *
- ען** • במחלקה הב': ומה הלאותיך ענה בי (מיכה ו ג) • ובמחלקה הד': וה' ענה בי (רות א כא) • ובמחלקה הו': תחת לזה העליון כתוב לזה הענין • ונוסף בו וכסה את עין הארץ (שמות י ה) • ובמחלקה הו"ד: תחת ענין הרישה כתוב ענין קו הרישה • גם נוסף בשרש הזה מחלקה אחת, ולחושא נתן ענין (קהלת ב כו) הוא ענין רע (שם א יג) *
- ענב** • הבשילו אשכלחיה ענבים (בראשית מ י) ואשכול ענבים אחר (במדבר יג כג) *
- עם** • בסופו נוסף לבאור: ענין להיץ הם • **עף** • במחלקה הב': בעפעפי שחר (איוב ג ט) • **עפל** • בסוף מחלקה הב' נוסף לבאור: כמו פלטרין *
- עץ** • בסוף מחלקה הד' נוסף לבאור: כמו סותם *
- עצל** • אמר עצל ארי בחוץ (משלי כב יג) טמן עצל יור בצלחת (שם יש כד) • ואחרי בעצלתים ימך המקרה נוסף שם לבאור: ענין עין המראה המה • ופועת מבואר הוא וטבתו היה כה: הנה בשרש **עצם** הסמוך לו אחרי וכעצם השמים לביהר, ארמו עצם מפנינים • לא נכחור עצמי ממך, היה כתוב עין המראה

- **למ** • נכאת צרי ולש (בראשית לו כד)
- **מוזזה** • וכתבתם על מזוזות (דברים ו ט)
- על שתי המזוזות (שמות יב ז)
- **מחץ** • נוסף לבאור ענין מנה הם
- **צג** • נוסף לבאור ענין קימה הם
- **צפרן** • בצפרן שמיר וכו' • הנמצא בסוף
- **שרש צפור** • בשעות חובר אליו, והוא
- שרש מיוחד בפ"ע
- **קשב** • נוסף לבאור : ענין מכאוב הם
- **רפסד** • נוסף לבאור : כמו אלומות
- **רתת** • בשארי הכ"ו הוא בין השניים
- **שפע** • נוסף לבאור ענין רבוי הוא

הוא והמעתיקים הקדמונים אולי שכחוהו והציבהו על הגליון, ומעתיק אחר הכניסו בשרש שעליו למעלה • שם במחלקה הג' נכלל הפסוק לא נכחד עצמי ממך (ההלים קלש טו) • ולפ"ו תחפרש מלת ע צ מ"י לשון חזק ועוצם, ולפי שארי הנוסחאות פירושו עין מראה •

השמשות כוללות.

- **ארק** • די שמיא וארקא (ירמיה יא) • ארק
- וארץ ותבל והדום ואדמה כינויי ארץ המה •
- **חשל** • נוסף לבאור ענין הלש הוא •

השמשות לפי נוסח אוקספורד עד דף 51.

- הנה, למען ידע הקורא את התענועים אשר נמצאו בכ"ו, והשעות הנה נמצא גם בהעתקה וויין והכריחה את ר' יש"ב להבין את הענין באופן אחר. 12 * התחיה תחת ר"י •
- 34. 16 תחת ועל כן. ועל כל. וכן נכון.
- 35. 23 נפתח פחד (ת"א מרוח אשך מרים פחדין).
- 43. 3 תחת יגול, ישא.
- 49. 13 תחת זאת, ואת.
- 52. 8 א (יומא ע"ד ע"ב)
- 62. 17 מעין, אולי צ"ל ומעין מעין.
- 60. 27 יציאות, אפשר כוון לפסוק מיציאי [מעיו (דה"ב לב כא) •
- 96. 18 א מודק וחשל, מודק וחשל ענין [הלש הם •
- 12.119 ישחש להם • ישחש להם ומצא [להם •

- דף 27 • 2 א אמיר כאשל. נוסף יושבי ירושלים.
- שם בהמבאר יש להוסיף • ונ"א פתרון האמור יעקב י"א מנונה בית יעקב •
- 28 • 4 א קדם מלת כמשמעו, נמצא שם אנשי שם (במדבר טו ב) כי אנשים אחים אנתנו.
- 28 • 2 תחת ענינו, כתוב שם נראה ענינו.
- 5 תחת משהת מרקחת, כתוב משיחה ומרקחת. 13 אחר חג האסיף, נוסף ענין קביצה הם. 19 לפני מלת נראים כתוב שם : פותרים בו בעלי הפתרון אספי מארץ סחורחך. *7 תחת פעולים, פועלים.
- 29 • 6 בסוף מחלקה הא' נוסף : ענינו קרוב מן גם. 29 אחר מלת להיות נוסף האלף.
- 30 • 27 תחת כענין נמצא שם כענק, אף כי שעות מביאר הוא שם הבאתיו

ותכל מלאכת מחברת מנחם,
בעזר אלקים הטוב והמרחם.
בחדש הרביעי לשנת שלש עשרה,
במאה השביעית לאלף הששי ליצירה.

חסרונות העתקת האמבורג . חסרונות העתקת ווינא .

כל מחברת מנחם אבוי ארבע ארגו . ארז ארץ גדבריא גוי גום גמץ גנו . דוב הדם זמן טות יתום סרפד צלמות קדח קטל שע שף שץ . שק . שק . שר * . שנהב שרץ .

אפריון . ופותרים אומרים נור לחתן הוא . וכן נחסר זה בנוסח לונדון .

בחר . מחלקה הב' . גג , חסר מאמר המתחיל ואלה הנימולץ כמו בנוסח לונדון .

ג ער . עד סוף כחברת גימל . דבר , מחלקה הו' . בשל , המחלקה הב' .

(* ד שרשים השניים החסרים בג'ו נשלמו ע"י רש"ד לוצאטור מכ"א אשר בידו .

חסרונות העתקת ברלין .

אם . אן . אבוי . אבל . אבן . אבנט . אבוס . אבק . אדרגוריא . אדרוריא . גדבריא . גהר . גוי . גוע . גמץ . גנב . וכל השרשים עד סוף מחברת גימל . כל מחברת דל"ת , וכל השרשים השניים ממחברת ה"א . ומן השלישיים עד שרש הלם . יחש . יתר . יתום . יתר . כחש עד המחלקה הב' משרש בשל . ועוד משרש מהץ עד שרש מתק . נשכה . עלט . פנין . פקד . פקה . פקע . פשט . פשע . פשע . פשק . פשר . פת . פתאם . פתגל . פתגם . קבע . שרץ . תמד .

אל : מהמחלקה הרביעית עד תומו וכל יתר שרשים השניים . אבח מן דף 10 : 12 א , עד סוף מחברת אלף . גג חסר כמו בגול"יה . במחברת וי"ו מדף 75 . 16 עד דף 88 : 15 שהיא מחלקה הו' לשרש חל . לחש המחלקה הב' . צר המחלקה היו"ד ולהלן עד סוף מחברת צד"י ועד שרש קן מהשניים . שר מחלקה הו' עד שרש שבר .

מלבד אלה נחסרו בכל ההעתיקות כמה שרשים . ולא ידעתי אם נשמטו מיד המחבר עצמו או מידי המעתיקים . כמו אגוז . אחוים . אקו . ארגמן . ברדים . בריחים . כוכב . יותרת . לבונה . לבנון . ליש . עטיניו . קאת . שלך . שנא . שממית . שלמה . ועוד רבות .

אזרח . אנק . ארקי . בשם . גביש . זעם . חט . חנק . כו . כתן . לט . מוזה . נהג . נוי . נכס . נקד . נרד . נשכה . נתר . סבך . סגד . סלם . סתי . עדי . עטן . עכס . עבר . עי . פחם . פקע . פרד . פרדם . פרזל . צליל . צלמות . קי . שאט . שבו . שלאנן . שם . שלם . שלם . שלם . שלף . שלש . שלשם . שמאל . שמד . שמח . שמט . שמך . שמל . שממית . שמן . שמע . שמץ . שמרי . שמישי . שפן . שפרפר . שקערר . שתק :

בשר . חסר הכתוב לעבר משול בשרים . אשר עליו השיג דונש והכריע ר"ת .

דב . המחלקה הא' והב' . דו , כל המאמר המתחיל ודע כי רוב הווין עד תומו .

חרץ . המחלקה הו' . מעץ . והזיתו מעוכה בארץ ופירושו . נגב . וכמדה בלשון ארמית וכו' . סס . המחלקה הב' . ספן . המחלקה הב' . עפר , המחלקה הב' והג' . ער , המחלקה הו' . ערב , המחלקה הו' . ערץ , המחלקה הב' . עשת , המחלקה הו' . עתד , המחלקה הב' . פרד , המחלקה הב' . שן , המחלקה א' וב' . ומלבד אלה חסרה כל מחברת יו"ד וכל מחברת ת"ו .

חסרונות העתקת לונדון .

אבוי . אצודה . ארבע . ארגו . ארז . ארץ . בלם . גדבריא . גוי . גום . גמץ . גנו . גרון . דוב . דרדר . הרום . הרם . זעף . חטף . התף . יש . סחיש . סרפד . פחו . פחם . פלן . פקד . פקה . פקע . פרדם . פרזל . פרך . פרשגן . פתאם . פתח . צלמות . קבע . קטל . שאט . שבם . שרץ . תו . תחש . ארז . מחלקה הב' . גג , המאמר המתחיל ואלה הנימולץ חסר עד תומו . אמנם כבר נזכר המאמר ההוא באות ג . בשל המחלקה הב' . סלע , המחלקה הב' .

פק . נחסרו בו מלות הארמיות במחלקה הב' . פר , המחלקה הו' . פרד , המחלקה הא' והמחלקה דג' . פרק , המחלקה הו' . צח , המחלקה הא' , ש מחלקה הו"א . שת , מחלקה הו' . תלע , ולהלן עד סוף הספר .

לוח המעוות והתיקונים

בכל אלה השגיאות יש אשר נכנסו בשגגת המניחים, ויש אשר נשתחו בתוך מלאכת הדפוס אחר ההגהה, ויש אשר הוטרפו בכתיב יד, ונשכח לתקנם במקומם, ומלבד אלה אשר נרשמים פה ימצאו מעט מעט חלופי אותיות דומות אשר כל קורא לא יכשל בהם, ומבקש אני מכל קורא משכיל שרם הזלו לעיין בתוך הספר, להגיה כל המעוות האלה עם הקולמוס וברוך יבורך, [הנקודת האחת אצל כל מספר הדף הוא להורות על ע"א, ושתי נקודות על ע"ב, והאות א' על מנין השורות אחרונת י']

צד	שורה	פגועה	תיקון	צד	שורה	פגועה	תיקון
4	25	ינינם	ענינם	81	13	א	מקדש
4	2	שם שם א	איוב לו ה	88	18	א	צורים
4	19	אסור באוקים	אסורים נוקים	93	16	א	הציר
8	15	הכמטוי	כמשהוי	100	12	א	יצא
13	1	הבוי	חנוי	112	4	א	פרעה
14	22	(ד)	(ו)	103	9	א	הענינים
	32	פתונו דקי ה)	פתונו דקי ו)	115	12	א	ותמוגני
	33	(ו)	(ח)	116	9	א	ממט
	36	(ו)	(ט)	117	15	א	ויבאו
20	8	אהר	אהד	121	9	א	לה יב
	13	א גס II א	חמר	122	6	א	קכה ג
22	13	אמר	לאמר	122	1	א	לב יש
	8	אסלה	אסלה		14	א	הי
23	10	ואשה, אשה	ואישה, אישה	123	2	א	לו כה
26	5	למראד	למראה		14	א	עצום
27	9	רק	ריק	123	11	א	יד כד
28	16	גס 22	כנעתך	126	10	א	א ד
	27	דקי	דקוקי	128	5	א	בו
	32	פני	פניו		20	א	לו
30	4	מיוחדת	מיוסדת		2	א	ספקי
	15	מיוחדות, מיוחדות ולנו"א מאוחרות	מיוחדות	129	3	א	ח יא
31	4	רחק	רחק	129	14	א	יג ו
33	4	יח כא	יש כא	130	2	א	אלך
34	9	א בנו	בנוי		19	א	מו כא
34	13	לב	לה		22	א	ד כד
35	20	מתכונתם	מתכונתם		5	א	את פני
36	20	תבואתו	תבואתי	131	13	א	ח מז
38	19	מאתיקהא	ואתיקיהא		10	א	סעד
	8	אשר	יהרה	131	10	א	כג יש
39	19	יכפל	יפלו	132	6	א	ג נח
40	17	א סט	סה	133	2	א	למקרה
40	4	אודה	אודם	133	15	א	לג ו
42	13	א ושאתיך	ושאתיך		8	א	רעניים
43	2	יג	יא	134	1	א	כש ה
45	14	א ומם	ומם		8	א	ה
54	15	א בעלות	נו"א בעלי	135	15	א	ג כב
54	12	סה	סה		5	א	ד ג
56	7	ל פני	לפני	136	9	א	עצמו
	11	ואת	ואת		18	א	כני
58	24	א יגור	יגור		17	א	ה
61	4	א ובן השרון	ובן השרון	140	20	א	ש קב
62	8	א נדהם	נדהם	143	12	א	לפני משה
63	15	א מדבר	יהרה			א	הצניק
67	6	א ואם	ועם	150	11	א	הצניק
70	16	א ושתי	ושנהו	180	20	א	השביעי